

Kerstmis

1917

Voor de vierde maal tijdens dezen oorlog zal de kerstboodschap van „Vrede op aarde“, dat de bronzen monden der klokken weldra over heel de christenwereld zullen doen galmen, overstemd worden door het gedonder der kanonnen en het wapengeweld der strijdende volkeren; zal dit verheven feest van Vrede en Vergevensgezindheid staan in het teeken van vijandschap en haat.

„Vrede op Aarde“, het klinkt thans zoo velen, die aan de Liefde en het Recht zoo gaarne het hoogste gezag in den gang der wereldsche zaken zagen toegerekend, bijna als een bespotting, als een bijtende hoon in de ooren. En, ja, waar ook zullen we thans onze oogen wenden om te ontwaren den Vrede, de Liefde of het Recht?

Is het niet, of ze voor eeuwig zijn ondergegaan in dezen door de menschheid-zelve opgeroepen droom van bloed en rampzaligheid? En is het niet begrijpelijk, dat niet alleen de zwakken van geest, doch ook de sterkeren zich deze vraag zullen stellen, nu wederom de Kerstlichten een nóg grooter, nóg bloediger slagveld beschijnen, nóg meerdere volkeren zich

aan den haat en de verblinding hebben overgegeven? En dat zij zich afvragen in hoeverre hun gevoelens van hoop en vertrouwen in de toekomst, ongeschokt zijn gebleven in de botsing met de zoo wreede en harde werkelijkheid?

En is het ook niet begrijpelijk, dat velen onder het overdenken van deze vragen zich moedeloos zullen voelen en zonder vertrouwen in wat nog volgen zal?

Toch, voor hen, die moedeloos worden, is er dit eene om te overdenken: de geschiedenis der menschheid is een onafgebroken worsteling tusschen liefde en haat, tusschen recht en geweld. Maar hoe wreede de strijd soms ook was, hoe vaak de liefde en het recht ook hun ondergang nabij schenen in de voorbije eeuwen, toch bleven zij op den duur overwinnaar in den strijd met het brute geweld en de macht, omdat de gloeiende zon van de liefde zelfs het hardste staal van het geweld zal doen buigen.

En we weten het allen — schijnen de teekenen er niet reeds op te wijzen? — dat deze bange droom, waarin de menschheid thans verzonken ligt, eens zal vervagen, dat eens geboren zal worden een nieuwe tijd, die beter zal wezen, dan dien wij thans beleven, waarin ruimer plaats zal wezen voor onze idealen, en hechtere grond om op voort te bouwen. Want niets is bestendig, en dus ook het lijden niet, ook niet de verdwazing, waardoor de volkeren thans als met blindheid zijn geslagen. Men zal eens gaan inzien, dat het onrecht was, wat men elkander aandeed, dat men doodde zijn broeder, en niet zijn vijand.

En dan, dan zal de wroeging wellicht groot zijn, die de volkeren kwellen zal, wanneer ze overdenken het lijden en de rampen, die ze hebben gesticht, maar ze zullen ook gelouterd zijn en gereed een nieuwen tijd in te gaan, — een nieuwen tijd, waarin geen plaats meer zal wezen voor den moord op zijn broeder, maar waarin de Liefde heerschen zal.

En die tijd kon niet zonder lijden geboren worden.

***

Kerstfeest... de tijden zijn er niet naar om feest te vieren.

Maar toch zal er ook voor wanhoop of moedeloosheid in ons hart geen plaats zijn, indien wij ons oog richten, niet op het heden, maar op de toekomst, die beter wezen moet.

Want we weten, dat de vredeszon rijst, rijst, misschien langzaam, maar toch gestadig door, tot ze eens zal lichten boven de kim en bestralen zal een nieuwe en betere wereld!

De gedachte aan deze nieuwe, betere wereld zij onze Kerstgedachte!

emile breton.
1888.

DE KERSTBOOM

De Kerstboom . . . is hij van de vele dierbaarheden van dit heerlijk huiselijk feest wel niet de allerdierbaarste? Is er bij ook maar één ander feest van het jaar een inniger, liever, en tevens een fantastischer voorwerp dan die donkergroene spar met zilverige watten-sneeuw oversprenkeld, met een rijkdom van kinderlijk kleurige gouden en zilveren balletjes en glaasjes en een regen van gouddraad-festoentjes getooid, en verlicht met de dozijnen schitterende lichtpunten der brandende kaarsjes? En daarom henen het jonge volkje met rozeroode gezichtjes en glanzende kijkers van heerlijke opwinding, en met opgetogen gebaartjes dansend, en jubelend als kleine engelen? Is dit niet een der zoetste tafereelen van feestelijkheid in uw woning van het geheele jaar? . . . . .

Wel eigenaardig is het, te bedenken, dat deze Kerstboom, ter viering van het Christusfeest-bij-uitnemendheid in onze woningen opgesteld, zijn oorsprong in den heidenschen eeredienst vindt, maar verklaarbaar, indien wij ons maar even herinneren willen, dat de Christelijke kerk aan de oude heidensche feesten een Christelijke beteekenis gaf. De Kerstboom vindt zijn oorsprong in den oud-Germaanschen boomcultus. Het woud met zijn rijzige beuken, zijn statige eiken, zijn donkere dennen was geheimzinnig als niets anders ter wereld en onzen heidenschen voorvaderen heilig: de tempel, waar ze te midden der duizenden machtige sombere pijlers, die het blauwe hemeldak schoorden, hun offer opdroegen; de wereldweidsche zaal, waar recht gesproken werd en de raad der ouden en wijzen des volks bijeenkwam. — Het loof der beuken en der eiken echter dort en valt af. Maar de den en de spar worden door den winter niet gedeerd, en als het beeld van het onvergankelijk leven der natuur staan zij in hun altijd groenen tooi. Inplaats der balletjes van glinsterend gekleurd en zilver en goud glas hing men vroeger noten en appels aan den Kerstboom, ook thans nog wel, (vooral sinaasappelen) en die alle waren bedoeld als een zinnebeeldige voorstelling der eeuwige vruchtbaarheid der natuur, waarvan de vernieuwing met de joelfeesten, op ongeveer dezelfde data als ons Kerstfeest door de heidensche Germanen gevierd werd. De lichten stellen de zon voor; de eeuwige rijke bron van alle leven; de

geworden, en ook in ons vaderland zou het voor duizenden en duizenden gezinnen geen Kerstmis zijn geweest zonder den lieven natieven opgetuigden en verlichten sparreboom, die zijn verrukkelijken glans in de oogen en

Spar — Kegeldragende tak.

zon, die omtrent dien dag met den kortsten dagtijd geboren wordt. En hoe schoon is hier ook weer de geboorte van de zon met haar edele alles voedende en levende licht symbool, n. l. het symbool der geboorte van Jezus, het Licht der wereld! — Het eerst omtrent den Kerstboom verneemt men iets in de ijslandsche volks-sagen. Daar wordt gesproken van een boom, die in den eersten nacht van het winterfeest op al zijn takken lichten draagt, welke door den felsten wind niet kunnen worden uitgeblusht.

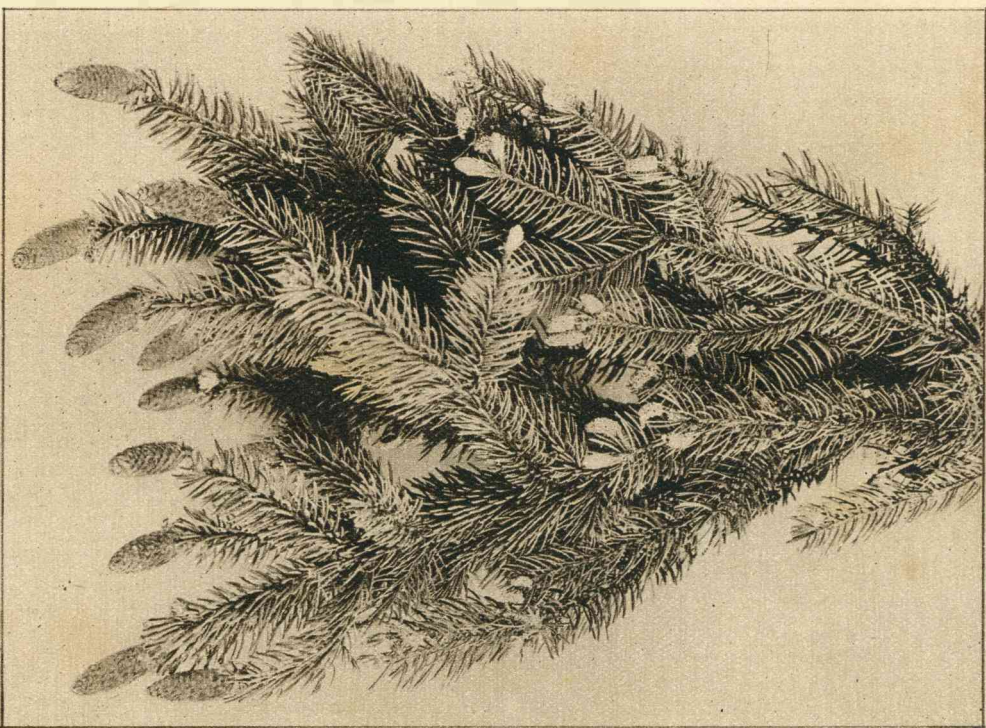
Omtrent de vroegste geschiedenis van den Kerstboom weet men nog maar heel weinig. Men vindt er sporen van aan de kust van Rusland in het begin der 18e eeuw; men vond daar toen blijkbaar in de woningen hier en daar wel sparren of dennetjes, behangen met noten en appels en met waslichtjes versierd. Zoo ongeveer om dien tijd komt de boom ook in Scandinavische landen in zwang. De Duitsche schrijver Goethe gewaagt als van een curiositeit van een Kerstboom, dien hij in 1765 ten huize van zijn vriend Körner in Leipzig vond, toen hij er het Kerstfeest viere kwam; een sparreboompje met allerlei lekkernijen beladen, waaronder een lammetje, en een krib met het Christus-kindje, Maria en Josef, de os en de ezel, alles van suiker, en daarvoor nog een tafeltje met bruine peperkoeken voor de kinderen.

In Duitschland schijnt in elk geval omstreeks dien tijd de Kerstboom reeds vrijwel in zwang te zijn geweest. In Elzas nog eerder, n. l. reeds in de 17e eeuw. Men zegt, dat Pruisische officieren het gebruik in 1815 naar Danzig en elders overbrachten. Naar Engeland kwam hij door prins Albert, den gemaal van Koningin Victoria. In Frankrijk heet hij door de hertogin van Orleans te zijn gebracht. Nochtans werd het gebruik vooralsnog in geen land zoo algemeen als in Duitschland. Echter in den tegenwoordigen tijd is hij zoo gaaudeweg in meer en meer landen inheemsch

En eenzame Sparre-(Kerst-)boom in de natuur.

glinsterende gezichtjes onzer kinderen weerkaatst. — Heil, heil, goede schoone Kerstboom vol van diepen en liefelijken zin. Wij eeren U, duistergroen in de warmer jaargetijden, zooals gij de wouden en dreven zoo ernstig en plechtig versiert; wij eeren U meer nog in den winter, wanneer ge daar alleen, als een afgezant van het woud, in onze woning staat temidden van wie wij liefhebben, sierlijk en zorgvol aangekleed als een beminde feesteling daar in onze woning troont, en als een licht zelve zijt, gij zinnebeeld van het verrukkelijke zonnelicht, en, meer nog, meer nog,

Spar — Bloeiende tak.

(foto's Tepe)

van dat andere licht, het eeuwige Licht der wereld.
Kyf-Kyf.

KERST-BEZOEK

DOOR
JOH. W. BROEDELET

Lex stond in z'n erker mistroostig naar buiten te turen. 'n Wazige dag vernevelde den overkant van de straat, zoodat-ie niet veel meer zag dan 'n onduidelijk raam, 'n vervagende deur, 'n kalen boom die zwart plekte van het vocht. Morgen was 't Kerstmis en het weer scheen die dagen van ingetogen feestelijkheid aan te kondigen. 'n Soort sluier weefde zich over de dingen en dat wekte 'n mystieke aandoening, welke zoo bij 't jaar-eind paste.

Maar Lex was momenteel allesbehalve mystisch gestemd. Z'n gebalde handen diep in z'n zakken gestopt stond-ie in z'n binnenste heel ongenueerd uit te varen tegen die nare werkelijkheid, waarin, althans voor hem, meer plaats was voor beertjes en zulke onaangenaamheden dan voor schoone Kerstgedachten. 't Zou in zijn huis 't feestweekje worden van je welste! Z'n contanten waren zoo angstwekkend geslonken, dat-ie 'n eenvoudigen zilverbon langzamerhand hoogachtte als 'n briefje van honderd. De leveranciers werden steeds stugger in 't borgen van boodschappen maar met den dag halsstarriger wat 't indienen van nota's betrof. In dat opzicht konden ze gerust wedijveren met de tegenwoordige Europeesche regeeringen. Tot overmaat van ramp was Lex' anthraciet-voorraad daarbij tot 'n doorzichtige laagje gedund, zoodat de naaste toekomst zich niet al te plezierig liet aanzien. 't Eenige, waarvan-ie zich goed voorzien wist, was..... onverkocht werk. 'n Mooie tijd ook, om schilderijen aan den man te brengen! De menschen dachten meer om proviand en 't vormen van 'n noodkas dan aan wand-versiering.

De door zorgjes geplaagde schilder keek misnoegd om zich heen. De ruime erker had-ie, omdat die zoo mooi op 't Noorden lag, als atelier ingericht, doch hij werkte ook wel in de aangrenzende kamer. Waarheen-ie den blik dus wendde, hij zag teekeningen, studies, krabbels, voltooid schilderijen. Welk 'n verzameling! Dat-ie daar op 't oogenblik nu niets van kwijt kon! Was 't niet, om met je hoofd tegen den muur te loopen?

Hij begon geagiteerd heen en weer te stappen. 'n Vervelende toestand! En die Mies, die vandaag ook al zoo uit 'r humeur was, omdat ze niets meer van de komende dagen verwachtte. „Kregen we maar logé's," had ze gezeurd, „of gingen we 'r eens 'n weekje tusschen uit!" — „Haha, logé's!" had hij ironisch uitgeroepen. „Hebben we hooikisten genoeg, om ze te verwarmen? En waar wou je ze op onthalen? Of moeten ze zelf hun kerst-kranzen meebrengen en de verdere knabbelarij? Hoe krijg je 't in je hoofd! Nee, we zouden beter doen met 'n winter-slaap in te gaan tot na Nieuwjaar. Mollen zijn toch gelukkige wezens!"

Tot na Nieuwjaar, ja. Dan kwam een van z'n begunstigers, die 'n portret bij 'm had besteld, terug van z'n vacantie en kon-ie meteen de kwartaal-rekeningen uitschrijven voor z'n élèves. Dan kon-ie weer roeren in de vetpotten van Egypte. Tot zoolang was 't 'n miserabele boel.

Lex haalde in gedachten de allerlaatste sigaar uit 'n kistje op de piano, keek rond naar lucifers. Daar hoorde-ie plots uit 'n hoek van de kamer: „Koppie krauw! Lorre zoet. Baas lief."

„Hou je mond!" bromde de aangeroepene, terwijl-ie opstak. Dat ellendige beest had 'm den heelen morgen al verveeld met z'n gekrijsch. Als dat weer begon, moest de groene schreeuwlelijk maar naar de keuken.

Maar Lorre scheen niets te beseffen van de ergernis, welke-ie verwekte. Hij zette althans

De Nachtwacht.

(foto Bern. F. Eilers).

in z'n eentje 'n eindeloos gesprek op touw, dat intusschen steeds daarop neerkwam, dat Lorre zoet en de baas lief was. Dit begon Lex ten laatste zóó te vervelen, dat-ie, met 'n hoogst onwelluidende verwensching, dreigend op 't dier toetrad.

pratend. Hij had zelfs oogenblikken in z'n leven gekend, dat alle menschen voor hem op kaketo's leken en tot in z'n droom werd-ie door die groen-gevederde schreeuwers achtervolgd. Aan alle goede dingen echter komt 'n eind en zoo was 't tijdstip aangebroken, dat niemand langer

van 'n snavel-dier gediend was. Vandaar, dat z'n wanden vol hingen met Lorre's. Ze werden in aantal alleen geëvenaard door zwaarwichtige dames. Hij had wel plezier van z'n huisgenooten!

„Lorre is zoet hoor," vleiende de vrouw, terwijl ze beschermend naar z'n schommel liep. „Laat de baas maar praten! Hij zal ons zóó wel 'n prettig Kerstmis bezorgen. Maar jij krijgt iets extra's hoor! Dat zal toch gebeuren."

Lex hoorde 't zwijgend aan en keek 'n weinig verlegen voor zich. Ach, kwaad had-ie 't heelemaal niet gemeend. Integendeel, hij had juist meelij met Mies, omdat-ie 'r geen bijzonder genoegentie kon verschaffen. Dat maakte 'm echter prikkelbaaren daardoor viel-ie telkens zoo uit.

„Kom, Mies," zei-ie zacht. „Wees maar niet boos. We zullen de Kerstdaagjes toch wel doorrollen. Wat zeg jij?"

Mies hoorde z'n berouwvollen toon en werd er dadelijk door getroffen.

„Rollen?" plaagde ze, zich naar 'm toekeerend. „Slaat dat weer op 'm 'n dik worden?"

Kerstfeest-viering in een tehuis voor kinderen.

„Wat dat betreft,” lachte-ie terug. „je weet, 'n magere vrouw is niets voor mij. Ga jij maar zoo door, hoor! Dan moet 't publiek er maar aan wennen.”

Zestonden beiden in den erker. Plots werd er hevig gebeld. Ze schrikten er van. Lex trad onwillekeurig iets terug van 't raam. Ze konden 'n buiten eens zien en als 't die ellendige kleermaker weer was met z'n rekening. — „k Ben niet thuis,” verdedigde-ie zich bij voorbaat. Ze luisterden gespannen. — „O, Cato doet open,” sprak Mies. „k Zal eens even gaan kijken.” Haastig verliet ze de kamer. Niet gerust, liep Lex weer met groote stappen heen en weer. Hij hoorde beneden stemmen. 't Leek zelfsofer'n begin van ruzie ontstond tusschen de meid en nog iemand aan de deur. Vervolgens hielden twee beenen, die van 'n man konden zijn, onstuimig de trap op en, vóór Lex zich verdekt had kunnen opstellen, tuimelde 'n klein, parmantig kereltje zonder kloppen de kamer binnen. „Ha, de ouwe toestand!” schreeuwde de zonderlinge bezoeker en z'n gezicht was één oolijke grijns. „Voorgordijnen half neer, meneer niet thuis, jawel! Beertjes, hè? Maar ik ben niet zoo'n verscheurend gedierte. Ik ben Jan, zoo zacht als 'n lammetje. Ha, wat zeg je d'r wel van, ouwe verfkwest?” — Lex stond met wijd-gesperde oogen te kijken. Daarop herkende-ie de ongenooide visite. Ja, 't was Jan, z'n ouwe vriend Jan! Waar kwam die zoo opeens vandaan? Dan tòch 'n Kerst-verrassing? — „Hemel, kerel, wiën 'k ook verwacht had!” riep Lex verrast uit en hij schudde 'm hartelijk de hand. „Hoe kom jij zoo plots overwaaien?”

„Dat zal 'k je vertellen, vriendelijke krullebol,” ratelde Jan af, aan wien niets, ook z'n mond niet, 'n oogenblik geheel stil stond. „We wouen met de feestdagen eens wat anders zien dan Zeist. Coba moest er eens uit. Altijd in 't huis-houden zitten, gaat niet. En toen dacht 'k aan 't Haagje en aan jou. En hier ben ik nu en om drie uur komt Coba met 't kleine hassebasie en knap. als je ons vóór 2 Januari de deur uitkrijgt. Wat zeg je d'r wel van? Nee maar, wat zeg je d'r wel van?”

Ja, wat moest Lex er van zeggen? Min of meer onthutst keek-ie op 't enthousiast om 'm heen draaiende kereltje neer, dat iets van 'n losgelaten, luidkeffenden fox-terrier had. O, zeker, 't deed 'm plezier dat-ie Jan weer eens terug zag, Jan, met wien-ie op de schoolbanken had gezeten en dien-ie later zoo af en toe nog eens ontmoette. Hij mocht 'm graag, al waren ze ieder 'n geheel anderen kant uitgegaan: Jan zat in zaken, hij schilderde. Maar, om 'n geheel gezin te logeeren en nog wel in zijn omstandigheden, dat leek 'm toch niet zoo bar aantrekkelijk. Surprises waren aardig, doch je moest ze zelf mogen kiezen.

„'t Is maar, zie je...” begon Lex voorzichtig bezwaren te maken, „'k weet niet, of de slaapgelegenheden...”

„Komt terecht, komt terecht!” juichte Jan, wiens verrukking tegen elke ontvangst bestand bleek. „De bedden zijn in aantocht. We brengen ze mee. En 'n mud kolen en kaarsen en waar Coba nog meer voor heeft gezorgd! 't Komt alles met den trein van 3 uur zooveel. Als wij iets aanpakken! Vooruit, gezelligpalet-mensch, kijk eens wat lolliger. 't Wordt 'n feest, 'n feest!”

Tegen zooveel optimisme kon Lex niet op. En, och, nu alles toch reeds buiten 'm om geregeld was, wou-ie geen spaak in 't wiel steken. Hij begon zelfs plezier in 't geval te krijgen, ging 't van den grappigen kant bekijken. Als Mies nu nog niet tevreden was! Méér verrassing kon ze moeilijk verlangen!

„Wie komt er nog meer dan Coba?” vroeg Lex plots achterdochtig. Wat had Jan zoo even ook weer gezegd?

Z'n gast keek 'm aan met oogen als vuurtorens. Dan barstte-ie, blakend van geestdrift, los:

„Maar ons hassebasie natuurlijk, ons knollebolletje, ons tuitderfluitje! Jullie kennen 't nog niet, hè? Ze loopt al bijna en ze kraait, ze kraait! O, ze is vaders knofferdolletje, ons poeteloerisje, m'n schatterdepakkertje. Jullie zullen gek met d'r zijn. Zoo'n kind bestaat er op de wereld niet!” — Ja juist, Lex begreep. De kleine! 't Was 'm half en half door 't hoofd gegaan, dat Jan er sinds kort 'n wereldburgertje op na hield. Enfin, daar zou-ie dan nu wél aan herinnerd worden! Wie wist, wat 'm nog te wachten stond! Ofschoon, Mies vond 't misschien „schattig”. Zij hadden geen kinderen. — „En je vrouw, ze ziet er uit, kolossaal!” bewonderde Jan, die altijd graag 'n aangenamen indruk maakte. „Heb je 'r dan al gezien?” vroeg Lex verbaasd. Hij meende immers, dat ze daareven, in de gang, zeker om 'r peignoir, plots de vlucht had genomen?

„Nee, maar als 'k hier zoo rondkijk,” legde de ander uit, en hij wees op de talloze wand-versieringen.

„O, hou daar maar over op,” klaagde Lex half in ernst. Dat Jan juist aan dien tegenslag in z'n kunstenaars-bestaan moest herinneren! — „Wat heb je daar? 'k Lach me 'n kersepit!” brulde Jan op eens en hij stond zich te verknorren voor 'n teekening boven de piano..... „Dat is net iets voor mij. Dat koop 'k. Hahahaha!”

Plots een en al belangstelling, trad Lex dichterbij. Jan doelde op 'n dolle charge, welke-ie in 'n onbewaakt oogen-

blik van Lorre had gemaakt. 't Stelde den groenen huisgenoot voor in evening-dress met 'n monocle in 't oog en 'n keurige scheiding in z'n artistieke kuif. Jan, die zelf bij voorkeur voor komiekeling doorging, moest er wel 'n kramp van krijgen. Hij lachte dan ook opnieuw. Hahahaha!

„Hihahiha!” klonk 't als 'n echo uit den duistersten hoek, waar Lorre op z'n hoogen stok den vreemden bezoeker zat te bestudeeren.

Verrast draaide Jan zich om. Maar vóór-ie nader kennis kon maken met den vogel, trad Mies binnen in 'n zeer gesoigneerd toilet met den glans der verwelkoming op 't gelaat. Er werd hartelijk handen geschud, alles werd verteld van de plannen, van Coba en vooral van 't heerlijke hassebasie, 't onovertreffelijke habberdedoesie, dat 'n voorbeeld voor alle kinderen was. De koffietafel werd hoogst geanimeerd, zoodat de klok twee sloeg voor iemand er aan dacht.

„En nu naar den trein!” ordonneerde Jan, terwijl-ie haastig op sprong. „M'n schattig wijfie mag geen oogenblik wachten. En dan, m'n tuitderfluitje! Lex, je draaft toch mee? We moesten eigenlijk met 'n bouquet aan 't station staan. Maar 'n doos heusche Haagsche hopjes zal ook wel goed zijn.”

Lex, aangestoken, schoot z'n jas aan en beide vrienden hielden de trap af. Halverwege stond Jan even stil. „Hoor eens,” sprak-ie guitig en z'n malle snuffelneus scheen iets te ruiken. „Mies gaat nu natuurlijk feestmaaltijden aanrichten, enzoovoorts. Maar 'k wil, dat we gezamenlijk de kosten dragen. 't Moet voor ons allen 'n lolletje blijven.”

Lex protesteerde. Maar Jan had al — „voor de eerste uitgaven” zooals-ie zei — 'n paar briefjes van tien voor den dag gehaald, rende er mee naar boven, deponeerde ze op de huistafel en, weer in 'n wervelwind naar beneden stuivend, riep ze quasi-verontwaardigd: — „'t Zou wat moois zijn! M'n vrienden ruïneeren, daar doe 'k niet aan. En dan, vroolijk kunst-penseel, had je je voorgordijnen maar niet half

digst per tram te volgen. Druk redeneerend verlieten ze 't station. De straat-lantaarns brandden al, toen ze weer thuiskwamen. „Ha, de wagen!” schreeuwde Jan. Juist waren de mannen van den particulieren besteldienst bezig, z'n waardevolle goederen naar binnen te dragen. In de gang stonden eenige zakken anthraciet en de trap was volslagen gebarricadeerd door bedden-gerei. Zoo goed als 't ging, baande het tweetal zich 'n weg naar boven. Daar drong 'n aangename geur van gebräad tot hen door. — „Is m'n heerlijk vrouwtje d'r al met ons zalig tuitderfluitje?” informeerde Jan met veel beweging. — „Nee, hoe kom je d'r bij?” antwoordde Mies verwonderd. „Wel 'n telegram voor jou. Hier!”

„'n Telegram!” Jan riep 't uit, alsof hem 't vreeselijkste onheil boven 't hoofd hing. Haastig scheurde-ie 't verontrustende, blauwe papiertje open en las... Z'n oogen sperden zich. Hij greep naar z'n haren, rende dan naar de trap en schreeuwde tot de mannen, die alweer 'n bed op hun schouders hadden: „Alles weer op den wagen! En gauw, gauw! 't Moet dadelijk naar Zeist.”

„Wat is er nou?” vroegen Mies en Lex gelijktijdig.

„Lex,” huilde Jan haasten hij stopte hem 't telegram onder den neus. „Hier staat 't: „De kleine niet lekker. Komen niet. Stuur onmiddellijk bedden terug.” — O, m'n heerlijk honneponneke, m'n schattig poeteloerisje, m'n zoet knipperdolle! Ja, pappie komt! Hij kan niet buiten z'n twee wijfjes. Vooruit, kerel, pak aan! Die matrassen! Nee, die zakken hoeven niet terug en die doos. Alleen die koffers en... de bedden, de bedden!”

Jan, in 'n soort van razernij, sjarde zelf mee, wat-ie kon. De mannen, hoe verbaasd ook, deden, wat hun gelast werd.

Mies en Lex keken elkaar aan, alsof ze 't in zekere Duitse stad hoorden onweeren. Dan sprak Mies overredend tot 'r gast:

„Maar je blijft in elk geval toch eten? Zóó kun je niet gaan.”

„Eten?” protesteerde Jan heftig... „In zoo'n toestand? Ik kan geen brok naar binnen krijgen. Nee, ik ga dadelijk, met den wagen. D'r is voor mij nog wel 'n plaatsje op den bok. Wel bedankt anders voor alles, hoor! Hier, Mies, in die doos zit knabbelaar. Geniet er van op onze gezondheid. Dag, dag! Gelukkige Kerstmis!”

Hij schudde Mies en Lex hartelijk de hand, draafde dan de gang in. Lex stond beteuterd te kijken, niet alleen om dat haastige maar ook, wijl 'm alweer 'n illusie ontnomen werd. Jan had er immers over gesproken, dat-ie zin had in z'n komische teekening van de kaketoef? In die plotselinge herrie dacht z'n vriend daar natuurlijk niet meer aan. Enfin, 't was nu eenmaal niet anders!

Jan stond al aan de trap, wisselde nog 'n laatste handdruk met Mies. Daar krieschte de groen-gevederde vogel op eens van uit z'n hoek:

„Koppie krauw. Lorre zoet. Baas lief!”

Jan luisterde verrast. 't Klonk 'm in de ooren als 'n verwijt, 'n aanmaning tot iets, dat-ie vergeten had. Klaar stond 't 'm weer voor den geest, op welk 'n geheimzinnige wijze hij 'n paar uur geleden ontvangen was. Ach ja, die half neergelaten gordijnen! Nee, zóó mocht-ie z'n vrienden niet achter laten.

„Gauw, Lex,” riep-ie dringend, terwijl ie 'n stap terug kwam en naar z'n portefeuille zocht. „Die krankzinnige Lorre van je met z'n monocle! De kleine hassebas zal zich 'n krik lachen. Nee, maak nu geen omhaaltjes. Ik ben er blij mee en 'n kunstenaar moet verkoopen. Twee honderd popjes. Meer kan ik voor de kunst niet besteden. Trouwens, 't is voor 'n papegaai al duur genoeg! Voor minder dan de helft, kan ik er een krijgen die práát. Maar hassebasie en Coba praten al voor zes, haha! Nu, wel bedankt. Adieu!”

Jan, z'n nieuwste bezit onder den arm, rolde haast de trap af en binnen 'n minuut zat-ie op den bok van den wagen, welke 'm met bedden en al naar 't station reed.

Toen ze eindelijk wat bekomen was van d'r verbazing, sprak Mies hoofdschuddend: „'t Kerst-bezoek wel!”

Maar als ze dan aan den feestelijk voorzienen disch zaten — Jans voorschotje voor „de eerste uitgaven” had flink dienst gedaan — moest Lex toch wel met 'n opgewekt gezicht verklaren:

„'n Aardige verrassing blijft 't. Spreek jij dat maar eens tegen! Al die anthraciet! En kijk die taart met confituren. Daar hou je zooveel van. Als je nu maar niet nóg dikker wordt! Enfin, als liefhebbend echtgenoot zal 'k me weten te schikken. En Lorre, de brave Lorre, heeft z'n best gedaan hoor! Hier heeft-ie 'n lekker suikertje van den baas, of liever... van Jan. — Morgen, Mies, gaan we naar de comedie. We kunnen 't er nu van nemen. Zoo'n groene schreeuwelelijk is toch eigenlijk 'n voordeelig beestje. Daar ga je, meid! Gelukkige Kerstmis!”

En de specialiteit in kaketoef's en welgedane damesklonk lustig met z'n wederhelft op de komende, prettige dagen.

EEN HISTORISCH OOGENBLIK.

De afkondiging van de grondwetherziening vanaf het stadhuis te 's-Gravenhage. — Deze herziening, waarbij o.a. het algemeen kiesrecht wordt ingevoerd en aan 't bijzonder onderwijs meerdere voorrechten worden toegekend, werd naar wettelijk voorschrift Dinsdag 11 December in alle gemeenten van ons land afgekondigd.

moeten neerlaten. Je was niet thuis, hè? Haha, artisten!”

Buiten had Lex er dan ook niet veel meer tegen in te brengen. En ach, hij en Jan kenden elkaar immers al zoo lang! Met hem behoefde-ie geen komedie te spelen.

Ze waren 'n half uur te vroeg aan 't spoor. Jan echter draafde als 'n opgejaagd konijn om den haverklap 't perron op en neer, of de trein nog niet in 't zicht kwam. Hij mompelde zelfs al iets van botsingen, gemiste aansluitingen en zoo meer. Eindelijk kwam 't zoo vurig verbeide, ijzeren monster met z'n onafzienbare aanhangsels aangedreund, precies op tijd. 't Gaf 'n drukte van belang. De liefhebbende man en vader stormde al de coupé's langs, doch hoe-ie ook uitkeek en zocht, z'n dierbare wederhelft en 't aangeboden hassebasie werd-ie niet gewaar. — „'k Begrijp er niets van,” blies-ie buiten adem. „Vrouwen zijn ook eeuwig te laat. Ze zal met den volgende trein komen.”

„Misschien,” waagde Lex te veronderstellen, „zijn we 'r in de herrie misgelopen en is ze 't station al uit.”

„Zou 't?” betwijfelde Jan. „Enfin, dan neemt ze wel 'n rijtuig. Laten wij nu voor de bedden zorgen!”

De goederen-waggonen werden gerangeerd. Jan holde ze achterna, tot-ie, na 'n heftige botsing met den stations-chef en 'n levensgevaarlijke buitelpartij over opgestapelde bagage, 't gezocht te pakken kreeg. Met veel lawaai gaf-ie te kennen, dat alles oogenblikkelijk uitgeladen moest worden en aan dat adres bezorgd. De verwonderde machinisten en 't overige personeel zetten angstwekkende fooi-hoofden, doch dit hielp niet veel. Op z'n vroegst konden de bedden, enzoovoorts eerst vanavond worden thuis gebracht. Doodelijk verschrikt, rende Jan naar de telefoon, belde 'n besteldienst op, welke zich bereid verklaarde, direct te komen. En zoo had de doorzettende Kerst-gast binnen 'n uur z'n eigendommen op 'n sleeperswagen en kon-ie voor den nacht dus gerust zijn. — „Zullen we op den volgende trein wachten?” opperde Lex nog. Doch de overweging, dat die pas over twee uur arriveerde en de mogelijkheid, dat Coba en 't hassebasie reeds lang en breed bij Mies zaten, deden de vrienden toch besluiten, den sleeperswagen spoed-

IETS OVER TAFELDEKKEN

is er natuurlijk juistheid in de opvatting, dat een goede spijs van desnoods een gebroken bord de voorkeur verdient boven een fraai gedecoreerd schotel, waarop niets niemendal van ook maar een schaduw van een gerecht is te bespeuren, toch is er zulk een aantrekkelijkheid aan de goede aan-

kleeding van een tafel, dat men daarvoor desnoods met een weinig minder overvloedig maal genoegen nemen zal.

Er gaat gezelligheid, er gaat een aangename stemming uit van zoo'n aankleding, van wat stijl, van een weinig décorum.

Een zeker soort décorum kan niemand schaden. Laat men zich gaan in die uiterlijke, betrekkelijk kleine dingen, dan duurt het niet lang of ons innerlijke wezen zal hiervan eveneens den stempel dragen. Een Engelschman zal zelfs op een afgelegen post in Indië of Afrika zich kleeden voor tafel, al bevindt hij zich ook geheel alleen, en dit mag wat overdreven schijnen, toch lijkt 't mij beter dan het gebruik van vele onzer landslieden in Indië en elders, die zich maar „laten gaan.”

Gewoonte is een tweede natuur voor den mensch. Gesteld, dat men u een teug champagne laat drinken uit een kopje. Zal dan die drank niet geheel anders, niet ordinaarder smaken? Bij het woord Champagne komt in ons de gedachte op aan een kristallen open schaal op fijn geslepen voet, of aan een ongemakkelijk om-uit-te-drinken, doch sierlijk fluitglas. Thee, koffie, ook chocolade, smaken veel lekkerder uit fijne kopjes van Fransch of Japansch porcelein, dan uit een groven kop met dikke rand.

Met deze voorbeelden komt men als vanzelf op de wijze waarop wij onze maaltijden nuttigen. Voor wie veel kristal, zilver, fraaie tafelnormanten en fijn porcelein hebben, is het gemakkelijker aan de tafel een keurig en feestelijk aanzien te geven, dan voor hen die aan al die plezierige zaken renonce hebben. Dat is waar en nochtans... Met wat goeden smaak en te, kan men met eenvoudige middelen, toch

Ik zal spreken over een maaltijd, waarons de spijzen toereikt, doch waarbij wij ons

Zoo de tafel te klein bijna is voor het aantal gasten, is het verkieselijk aan de linkerzijde der huisvrouw een tafeltje of een dienbak te plaatsen. Hierop worden de schotels netjes gerangschikt. Desverkiezend zet men een vaasje op hoogen voet met één of een paar bloemen, hiertusschen.

Men kan in het midden der eettafel een rond of vierkant geborduurd kleedje leggen of wel een stukje fijne zijde van zachte kleuren. Hoe losser, slordiger om zoo te zeggen, men deze zijde neer laat vallen op het tafelvlak, des te aardiger het effect, vooral wanneer men een paar bloemen of groene takjes tusschen de plooiën werpt.

Of, wil men geen kleedje of zijde op tafel, dan plaatst men een vaas of een open schaal met eenige bloemen en wat groen, in het midden. Zoo'n bloemversiering moet niet omvangrijk als een kweekerij zijn, dat spreekt; hoe bescheidener, hoe aardiger, en ook hoe gezellig, want groote bloemstukken beletten u, uwe overburen te zien.

De borden moeten als het eenigszins kan, niet te dicht naast elkander staan. De tusschenruimte mag zeker wel zoo groot zijn als voor anderhalf bord of twee borden noodig is. Messenleggers komen rechts van onze plaats te liggen. Hierop komen onze soeplepels, boven op de vorken. Daarnaast op den legger het mes. Het dessertlepelje moet dwars achter het bord worden neergelegd.

Het glas vindt een plaatsje achter den dessertlepel. Het wijnglas rechts van zijn soliedien kameraad, het waterglas. Eet men visch en bezit men geen vischcouverts, dan kan men volstaan met twee vorken om de visch te ontdoen van zijn graat. Het is niet smakelijk, ook schadelijk voor de gezondheid, met een stalen mes aan visch te raken, daar gift zich hierdoor ontwikkelen kan. In plaats van twee vorken, kan men ook een vruchtenmesje gebruiken.

Met de servetten kan men tooveren en allerlei aardige figuren vormen. Dit eischt echter zeer veel tijd en moeite. Gemakkelijk is nogal het maken van een z.g. steek. Men laat het servet geheel opgevouwen in de lengte. Voorts neemt men de rechter- en linkerpunt en legt deze naar elkander toe, zoodat zij samenkomen in het midden. Dan buigt men rechter- en linkerpunt nogmaals tot elkaar toe, haalt die beiden een weinig naar voren, zet het geheel recht overeind, en de steek is gereed. Heeft men brood, dan kan men in het middengleufje een dun sneetje hiervan steken. Feestelijker is een bloem, of bij den Kerstmaaltijd, een takje hulst of mistletoe.

Die kan men ook ter versiering van de tafel hier en daar verspreid neerleggen.

De potage-lepels moeten liggen aan de rechterhand der vrouw des huizes, opdat zij deze bij de hand heeft. Men rangschikt ze stervormig op de tafel, den sauslepel er dwars over heen. Gemakkelijk is het ook voor de gastvrouw, de soepterrien voor de plaats te hebben. Dan kan zij, de borden vullend, tevens het oog over een en ander laten gaan. De soeplepel komt daarnaast.

Voor men aan het nagerecht begint, moeten, nadat de borden, lepels en vorken en messen zijn weggenomen, de broodkruimpjes van tafel geveegd worden. Dan eerst geeft men de dessertbordjes rond. Heeft men vruchten, dan geve men den gasten vruchtenmesjes, al is het slechts van hoorn of been, voor het schillen. Het is ook al weer noch gezond noch smakelijk, met staal aan een vrucht te raken. Is de kamer te eng om een klein tafeltje of dienbak te plaatsen naast de vrouw des huizes, dan kan men de schalen op tafel zetten op matjes of tegeltjes. Is de tafel vierkant, dan tegenover elkander, twee aan twee zooals de gaten eener stoof. Is zij rond, dan rangschikken men de schalen in een kring om het midden. Voor een karaf met water is hier of daar een plaatsje te vinden. De wijn eens in een karaf geschonken. Deze wordt rechts van den huisheer geplaatst.

wel altijd wordt even- op een flesschenbakje

Prettig is het vooral even te kunnen dompelen — naast het bord gezet door namer maken, dan giete men een schijfje citroen er in. Lauw

Bezit men kleine peper- en zoutvaatjes, dan plaatse men er een aan het boven- en een aan het onderende der tafel, opdat de gasten elkander niet steeds hoeven lastig te vallen. De meest eenvoudige maaltijd smaakt ons beter wanneer de tafel er wat gezellig uitziet. Kinderen vooral zijn zeer gevoelig voor een aardige familietafel en later, als zij het huis moeten verlaten, zullen zij als de innigste momenten van huiselijkheid zich juist de maaltijden in het ouderhuis herinneren.

Het zijn alle eenvoudige kleine wenken, de bovenstaande, onze lezeressen weten het natuurlijk wel, maar toch geloof ik, dat mijn beschouwinkje erover zijn nut hebben kan. De drukke bezigheden van vele huismoeders brengen er haar vanzelf soms toe, eens minder nauwkeurig op kleinigheden toe te zien. Wij herinneren haar bij dezen er nog maar weer eens aan: Let op al de kleine, vriendelijke tafelzorgen, voor uw gezin en uw gasten; neem er een halfuurtje tijd voor af. Het wordt ruim beloond door de groote gezelligheid onder het eten. Dit geldt voor het maal van allen dag, maar zeker, en dubbel, voor het Kerstmaal, den door traditie en genoeglijkheid van stemming, misschien wel allerprettigsten maaltijd van heel het jaar. En nu aan U allen: een genoeglijken en goeden Kerstmaaltijd gewenscht.

MADAME.

Eenige beproefde recepten

Hoe vaak komt tegenwoordig bij de echte huisvrouw de gedachte op: Hoe kan, hoe moet ik rondkomen, om, met de beperkte verkrijgbare bestanddeelen, goede gerechten te maken, zonder in dure uitgaven te vervallen?

Voor menige huisvrouw, die geen geduld in koken heeft en die ook niet de minste ambitie heeft om de kookkunst te leeren, zijn de Centrale en de Coöperatieve keukens zeer welkome gelegenheden, om zonder eenige moeite en zorg — als men er maar voor betalen wil (!), — zich zelf en het gezin voldoende te voeden.

Wanneer men echter zelf kookt, heeft men het dubbele voordeel, dat men kiezen kan, wat men zal klaarmaken, en dat men weet wat men eet en men ook ontegenzeggelijk goedkooper uit is dan bij die gemakkelijker etenhalerij.

De hieronder volgende zuinig, weloverlegde en beproefde recepten mogen den huisvrouwen ter handleiding dienen.

Gortpudding met vruchtensaus.

(De gort moet in een koffiemolen worden gemalen.) 1 ons gort, 1 $\frac{1}{4}$ Liter water, $\frac{1}{2}$ ons melkpoeder, $\frac{1}{4}$ theelepeltje zout, 4 à 5 lepels suiker, $\frac{1}{4}$ theelepel citroenschil-poeder.

Voor de saus: 3 lepels frambozen- of bessengelei, iets meer dan $\frac{1}{4}$ Liter water, het sap van een halven citroen, suiker naar smaak, iets méér dan 1 lepel aardappelmeel.

Bereiding. Men kookt $\frac{1}{2}$ Liter water en roert hierin de suiker en de gemalen gort. Het melkpoeder roert men met $\frac{1}{2}$ kopje water aan, dan roert men er $\frac{1}{2}$ Liter kokend water door en laat dit even koken tot al de melkdeeltjes zich in het heete water hebben opgelost (5 à 6 minuten), vervolgens stort men deze melk met het citroenpoeder bij de gort en kookt dit samen op tot het dik is en de gort gaar.

Men stort dit nog warm in een steenen puddingvorm, die eerst met water is ongespoeld.

De saus maakt men aldus: de $\frac{1}{4}$ Liter water kookt men in een pan, roert er de drie lepels gelei door, met wat suiker. Dan maakt men het aardappelmeel met wat water aan, roert dit er door heen en als deze saus dik begint te worden, roert men er het citroensap door.

Men kan deze saus, naar smaak, zoeter of zuurder maken, door er óf meer suiker, óf meer citroensap door te roeren.

Rogmaltine-chocolade vla.

Zes tot 8 lepels rogmaltime, 4 tot 5 lepels chocoladepoeder, 4 à 5 lepels suiker, $\frac{3}{4}$ Liter melk uit melkpoeder gemaakt. 1 mespunt zout. (Naar verkiezing $\frac{1}{4}$ stukje vanille in de melk meekoken).

Bereiding: Men kookt de melk (met of zonder vanille) en de suiker; de chocolade wordt met de rogmaltime vermengd en met wat water en melk aangemaakt; voegt er 't zout bij en roert dit alles door de kokende melk.

Als dit de vla-dikte heeft, stort men alles over in een steenen of glazen schaal. Men kan het koud of warm gebruiken.

Charlotte-campagnarde.

(bij gebraden vleesch voor te dienen).

Een pond dikke wortelen, 2 ons suiker, de schil van een citroen, het sap van 1 $\frac{1}{2}$ citroen, $\frac{1}{2}$ lepel azijn, water.

De wortelen worden, nadat zij zijn gewasschen en geschrapt, met een scherp mes in 't rond dun afgesneden tot op het witte binnenste. Men krijgt dus zeer dunne reepjes wortelen, die men met de citroenschil in water gaar kookt. Men zift ze, kookt het gezifte nat met het citroensap, de suiker en de azijn op, doet de wortelen er in, laat dit nog even samen koken, schept er dan de wortelen uit, kookt het nat in, tot het dik is geworden en giet dit over de wortelen, die men om eenig gebrad op een schaal heeft gearangeerd.

Andijviekroppen. Gestooft.

Zes à 8 kroppen andijvie, 1 $\frac{1}{2}$ theelepeltje geraspte notemuskaat, 1 kopje vleeschjus, een paar lepels boter, beschuutkruim, water, zout.

Bereiding: De andijvie wordt van de buitenste harde bladeren en de harde stronken onderaan verwijderd, waarna men de kroppen herhaalde malen door 't water haalt en omspoelt, tot er zich geen vuil, zand of eenig gedierte in bevindt. Daarna bindt men elke krop met garens dicht en kookt ze in zout en water gaar (op 1 Liter water, 1 lepel zout), legt ze vervolgens op een vergiet en laat ze goed uitlekken. (Het water van de andijvie werpe men niet weg, daar het nog gebruikt kan worden bij de bereiding van groentesoep).

Nu neemt men een vuurvaste schaal, doet er een paar kluitjes boter (of eenig surrogaat) in en rangschikt er de kroppen andijvie in, doet er de muskaatnoot op met het beschuutkruim en overgiet alles met vleeschjus. Men laat ze zoo langzaam, dichtgedekt, stoven op de kachel — of men doet de schaal in den warmen oven.

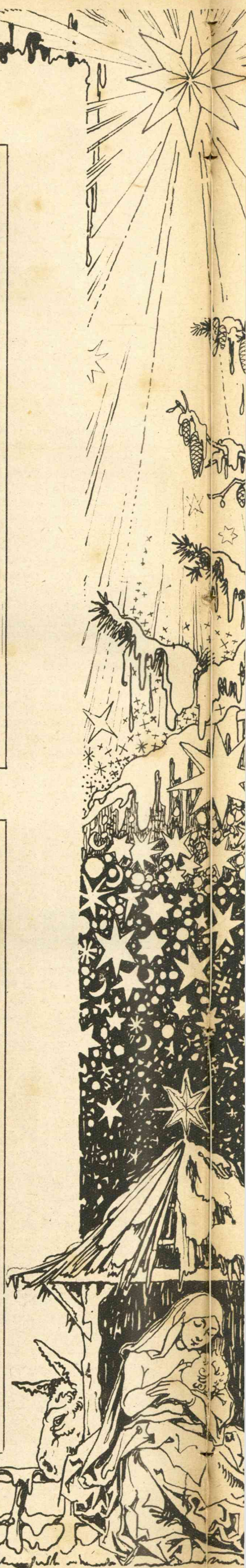
In dezelfde schaal warm voordienen.

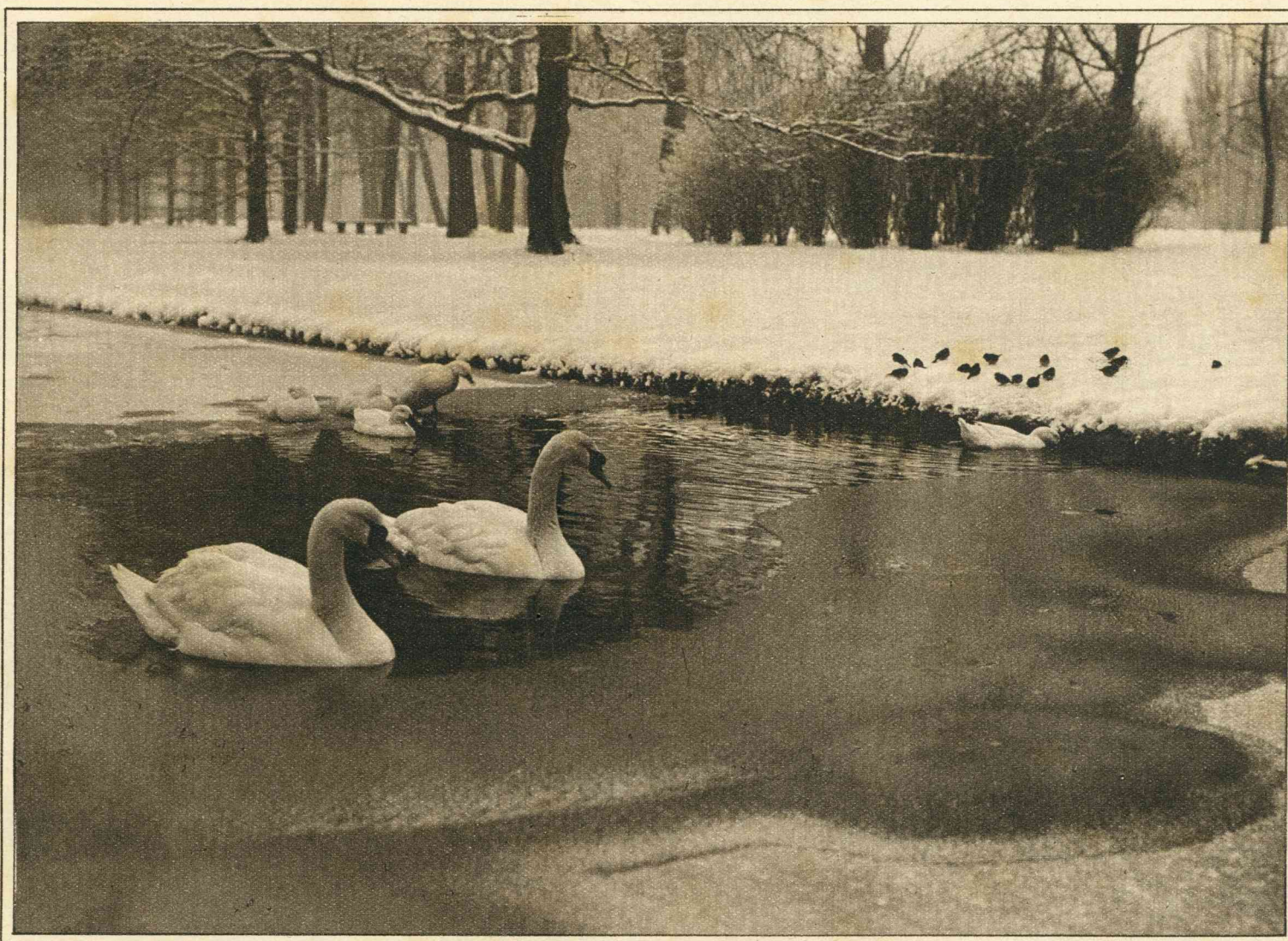

Kerstmacht-stemming in de stad.

Kerstmacht-stemming buiten.

Kerstochtend in het park.

Kerstmacht in het hofje.

(foto's Bern. F. Eilers.)

Een Kerstvertelling

DOOR CISSY VAN MARXVELET.

Zie liepen samen in het bos, dat doodsch leek en wintersch. Hij was oud reeds; zijn witte haar viel over den kraag van zijn overjas en zijn gezicht was doorsneden van rimpels, die gekerfd leken in het gelige vleesch. Over zijn oogleden heen hingen de verwarde grijze wenkbrauwen, maar de oogen zelf waren scherp nog en vreemd-helder. Hij leunde zwaar op zijn stok, die af en toe ritselend wat dorre bladeren meenam.

En af en toe stond hij stil, kijkend naar de grauwe lucht, naar een groen sparreboompje, naar een vogel, die triestig op een bergje van bladeren zat aan den kant van den weg. Dan stond het meisje, dat naast hem ging, ook stil. En ze wachtte, tot hij zijn stok weer vooruitzette, en hervatte zijn langzamen loop van ouden man. Soms zei ze: „Kom grootvader, het is te koud om lang stil te staan.” „Als jij het koud hebt, kun je om mij wel doorlopen.” Zijn stem had wat van een bedorven kind, dat zeurt. En in dien pruilton kon hij vaak hatelijke dingen zeggen, die Lotte pijn deden.

„Nu, 't is niet voor mij, 't is voor u, grootvader.” „Nou, vooruit dan maar weer. Geduld hebben jullie wel met oude mensen.”

Het meisje was zoo'n heel eenvoudig figuurtje in haar langen, bruinen mantel met het goedkope zwartcastoren hoedje, waaronder haar gezicht ouwelijk en smal leek, een gezicht, dat oud is, zonder ooit jong geweest te zijn.

De lucht hing grijs en somber boven het bos, loodgrijs met vreemde, lichte vegen, die toch de triestheid niet wegnamen.

„Zou er sneeuw komen, grootvader?”

„Nou, dat kan wel. Ik heb het bar in mijn rug. Dat zei ik je nog vanmorgen.”

„Zullen we dan maar niet liever naar huis gaan?”

„Ja, je zou mij wel den heelen dag willen opsluiten.”

„Och grootvader, ik doe het toch voor u. Als u toch pijn in uw rug hebt.”

„Dat wist je vanmorgen al.”

Een man, een hark over den schouder, liep hen voorbij. Hij groette: „Goeiemorgen, nog op den wandel?”

Ze kenden dien man van hun vele wandelingen, en grootvader sprak wel eens met hem, wat leeg zinnen over het mooie weer, of de boomen die uitliepen, of den regen die gevallen was den vorigen dag; zinnen, die grootvader toch zei in zwaarwichtig betoog, leunend op zijn stok, zijn oogen vonkend onder de grijze borstelbrauwen.

„Ja, maar ik zei net tegen mijn kleindochter, we moesten maar naar huis gaan. 't Wordt nu te koud.”

„Er zit sneeuw in de lucht, Mijnheer. 't Zal een witte Kerstmis worden.”

„Zou het?” vroeg Lotte.

„Nou Juffrouw, daar hoef je anders geen weerkenner voor te wezen. Kijk me die lucht eens.”

„Om mij komt er maar regen,” zei grootvader. „Ik heb het land aan sneeuw. 't Geeft maar rommel voor niets.” Ongeduldig stampte zijn stok op den grond. „Kom Lotte.” En verder zwiingend liepen ze naar huis.

Den volgenden dag, den dag voor Kerstmis, toen de luchten al dreigender hingen, loodgrijs en grau, wilde grootvader niet uit.

„Ik hoef toch zeker niet voor jouw plezier op dien triestigen boel te kijken buiten,” bromde hij.

„Maar 't is nu nog goed. Als het morgen sneeuwt komt u ook niet uit.”

„Zoo. Mooi. Ga jij maar hoor, ga jij maar. 't Verveelt je natuurlijk eens een dagje thuis te zitten bij den ouden man.”

„Nee, grootvader, dat weet u wel beter. Maar...”

Doch hij sneed haar zin af: „Je hoopt natuurlijk, dat er sneeuw komt hè?” zei hij, zich met een ruk in zijn stoel naar Lotte draaiend, die voor het raam stond en den stillen landweg, waaraan hun huisje stond, afstaarde. Nu keek ze om.

„Ja, natuurlijk, grootvader. Ik vind een witte Kerstmis zoo plechtig.”

„Jonge, jonge,” zei hij hoofdschuddend, „dat zeg je mooi.”

Lotte trok een stoel dicht bij het raam, haalde haar werkmantje naar zich toe, en zocht de kousen uit, die gestopt moesten worden. Grootvader wierp hout op de kachel, die vergenoegd te knetteren begon. Dat was het enige geluid in de kamer en het tikken van de ouderwetsche Friesche hangklok. Een vrouw, met een mand aan haar arm, kwam op den landweg voorbij en een paar kinderstemmen joelden in de verte — een hond blafte.

„Hoe laat komt de jongen morgen?”

„Hij kan hier 's middags tegen een uur of drie zijn grootvader.”

De oude man verschoof op zijn stoel. Lotte's geduldige antwoorden ergerden hem, hij zou graag willen snauwen of hard in de kachel poken — hij voelde zich ongeduldig en wrevelig en onder zijn overhangende wenkbrauwen gingen zijn oogen schuilen. Dan dacht hij aan den jongen, die morgen komen zou, en hij voelde zich rustiger worden. Prettig dat de jongen er met Kerstmis zou zijn.

En ook Lotte dacht aan Johan, die morgen vreugde en vrolijkheid zou brengen in hun kalm huis. Johan, haar broer, eenige jaren jonger dan zij, die alleen zijn vacaties doorbracht op hun afgelegen dorp. Grootvader noemde hem nog altijd „den jongen.” En Lotte bedacht met iets moederlijks, dat ze een groote trommel vol bruine, knappende Kerstkransjes in huis had. Daar hield Johan zoo van. Ze was ook

blij dat hij komen zou morgen, om het Kerstfeest te vieren met grootvader en haar.

's Avonds kwam de sneeuw los.

En zoo werd het een witte Kerstmis. En het sneeuwde maar door.

„Hoe laat zei je gister ook, dat de jongen hier vandaag kan zijn?” vroeg grootvader 's morgens aan Lotte toen deze uit de kerk thuiskwam.

„Drie uur, grootvader. Maar 't zal nu wel later worden met de sneeuw. De treinen hebben natuurlijk vertraging.”

„Ga je nog naar den trein om hem te halen?”

„Och grootvader. Zoo ongezellig voor u. En 't is een heel eind, dan ben ik zoo'n poos weg.”

„Ja, dat is zoo. 't Is ook geen weer om er door te gaan. Kom, geef me de lucifers eens aan, mijn pijp is uit.”

Lotte maakte de koffietafel klaar, praatte wat over de preek en de menschen die ze gezien had. Maar grootvader gaf haast geen antwoord en Lotte wist niet, of hij wel luisterde naar wat ze zei.

De middag sloop aan, het sneeuwde nog steeds. De wind was opgestoken, joeg om het huis, nam de sneeuw op en vormde er bergjes van die hij dan weer kwaadaardig uitspreidde.

Grootvader zat voor het zijraam uit te kijken.

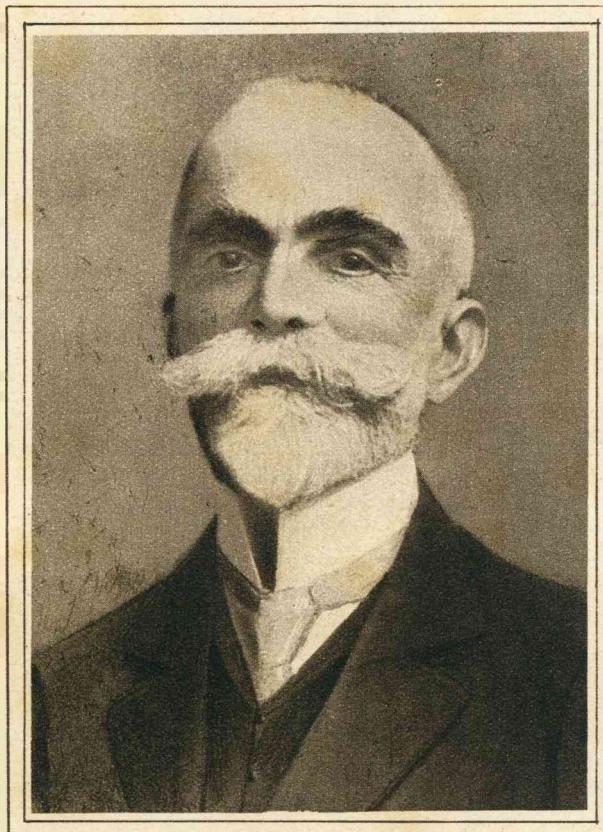
„Komt u toch hier zitten,” drong Lotte. „Het tocht daar zoo.”

„Ik moet toch den jongen zien aankomen.”

„Maar grootvader, Johan komt wel. En bovendien, 't is nog geen drie uur.”

„Nee, 'k blijf hier.”

Doch toen de ouderwetsche Friesche klok vier uur had

DE OMWENTELING IN PORTUGAL.

Tengevolge van oneenigheid met de regeering braken er in Portugal hevige onlusten uit. Na gevechten die drie dagen duurden, werden de aanhangers der regeering verslagen en werd de president, Bernardino Machado Guimarraca, die geweigerd had afstand van de regeering te doen, gevangen genomen. — Hierboven het portret van den oud-president.

geslagen stond grootvader op. „Ik ga den jongen tegemoet, Lotte.” Ze duwde hem haast weer in zijn stoel.

„Nee, nee, u kunt niet. 't Is een noodweer geworden. En 't is al heelemaal donker. Dan zal ik wel gaan.”

„Ik wil niet alleen hier blijven,” zei de oude man koppig.

„Goed, goed, dat hoeft ook niet. Maar gaat u dan kalm zitten, waarom bent u toch zoo ongerust?”

Hij schudde zijn hoofd en sprak wat voor zich heen. Gewild-opgewekt zei Lotte:

„Och grootvader, hij zal toch in geen zeven slooten tegelijk lopen.” Maar ineengedoken, huiverend zat de oude man voor het raam. Hij gaf geen antwoord. Toen staarden ze weer samen naar buiten in den aandonkerenden avond. ... Kerstavond. ....

Hoe lang het was — ze wisten het niet. De kachel was uitgegaan — de kou omving hen, het theelichtje brandde achter de beschildeerde ruitjes, het eenige lichtvlakje in de duistere kamer.

„Komt daar niet wat aan, Lotte?”

„Ik zie niets, grootvader. Je kunt niets meer zien.”

„Maar ik geloof toch, dat daar iemand aankomt.”

„Zal ik buiten gaan kijken?”

„Ik wil niet alleen blijven,” zei de oude man.

„De wind bedaart een beetje.”

„Nu komt er toch iemand aan, Lotte.” Vlak voor de ramen bewoog zich iets. Het hekje vloog tegen de haag aan. Lotte was al bij de deur.

„Johan,” riep ze. „Grootvader, het is Johan.”

„Dag Lotteke, dag grootvader, hoe zitten jullie nog zoo in 't donker? En wat is het hier koud. Brr, wat heb ik een reis gehad. Ik heb nog nooit zulk weer meegemaakt.”

De oude man stond op uit zijn stoel. „Dag m'n jongen,” zei hij. „Goddank, dat je er bent. ....”

Toen de kachel weer brandde en het licht was opgestoken en grootvader voor het vuur zat met een verse pijp, en

het Kerkklokken-gelui van heel dichtbij tot hen kwam, vertelde Lotte van hun angst.

„Wat een onzin,” lachte Johan, „ik ben toch geen kind.” „'t Is geen onzin m'n jongen,” zei grootvader. „'t Is in geen jaren zulk beestenweer geweest.”

Johan wreef zijn handen behaaglijk. „'t Was wel bar buiten ziet u. Soms dacht ik, dat ik er niet door zou kunnen. Hebt u wel ooit zoo'n sneeuwjacht meegemaakt, grootvader?”

De oude man staarde in 't vuur. „Ja. Eéns,” zei hij. „Ook met Kerstmis. Vandaag net — laat eens kijken — vier en vijftig jaar terug.”

„Dat u dat nog weet,” zei Lotte.

„Dien dag vergeet ik niet. Nooit.” De pijp tikte tegen de kachel. „Nooit,” zei hij dan nog eens.

„Is er toen wat bijzonders gebeurd?” vroeg Johan. „Bijzonders. ... nee. ... nee. ...”

„Kom, grootvader,” zei Johan. „Er is natuurlijk wel wat gebeurd. Anders zou u het zoo precies niet meer weten. Zegt u eens. ...” en zijn vroolijke, blauwe oogen keken grootvader uitvorschend aan. — „'t Zijn geen prettige herinneringen, die je zoo lang bijblijven.” — „Och, als grootvader er nu liever niet over praat,” begon Lotte.

„Maar ik wil er wel over spreken,” zei grootvader, tegenover Lotte altijd in de contramine. — „Mooi,” zei Johan. „Nog wat hout op de kachel, dan kunt u van wal steken, grootvader.” — „'t Was een oogenblik afwachtend stil.

„Het is vier en vijftig jaar geleden. Dat zei ik straks al. Vier en vijftig jaar, een menschenleven. Ik was toen een jongen als jij Johan, en ik woonde nog bij mijn ouders op de boerderij, die een uur ver het land in stond. Ik was destijds in 't timmervak omdat ik geen zin had in het boerenbedrijf. Bij Van Wijk, den aannemer, kreeg ik tekenles, en als ik daar dan kwam, liet zijn dochter Else me in, en dan praatte ik soms een paar woordjes met haar in de gang. Ze is later jullie grootmoeder geworden, dat weet je. Nou maar, wat ik dan zeggen wou, toen wist ik nog niet, hoe ze over me dacht, ze was altijd vriendelijk, maar dat was ze tegen iedereen, ik kon geen hoogte van haar krijgen.

Naast ons, nog wat verder het land in, woonde toentertijd een zekere Brouwer, ook een boer. Die had een zoon, wat ouder dan ik, een zwetser en een drinkebroer. Hoe hij het aan de weet kwam, dat ik om Else liep, snapte ik niet, maar hij wist het. Soms troffen we mekaar wel eens in 't land en dan hij altijd maar schimpscheuten geven — dat Else zoo'n aardige meid was, en dat ze wel nooit met een armen timmerman trouwen zou — dat ze dan liever een boer had en zoo al meer. Dan kon ik me haast niet inhouden — maar dan dacht ik weer: „Och, je weet wie 't zegt,” en ik wou geen schandaal om Else. En zoo werd het Kerstmis. 't Was net zulk weer als het nu is, misschien nog erger. 's Avonds was ik naar de kerk geweest, en ik had Else zien zitten met haar Moeder. Ze zag mij niet, maar ik kon haast geen oog van haar afhouden. Toen later door de sneeuw naar huis. Donker dat het was, je kon niet zien waar je liep. De weg door 't land was maar smal met aan beide kanten een sloot. De sneeuw lag hier en daar zoo hoog, dat je er haast niet door kon. En het woei zoo hard, dat ik af en toe dacht, aanstonds waaie je nog het water in. Zoowat op de helft kwam ik Brouwer tegen, die naar 't dorp zou. Ik zag hem eerst niet, want de sneeuw sloeg in mijn gezicht. Maar hij bonsde tegen me op, hij was niet heelemaal nuchter, dat merkte ik, en dadelijk maar weer aan het sarren. „Kom je van mooi Elseje vandaag? Nou, daar ben je ook voor 't laatst geweest. Die weet wel wat ze doet. Die heeft Jan Brouwer ook liever met zijn eigen boerderij.”

Ik probeerde hem voorbij te komen, hij duwde weer tegen me op, ik schopte naar hem, dat weet ik nog best. Toen strompelde ik weer door in de sneeuw, en het denken maakte mijn kop half gek. Zou Else werkelijk.... Ik had misschien 'n vijftig tellen geloopt, toen ik 'n schreeuw hoorde. De wind bulderde, maar de schreeuw hoorde ik, zooals ik nu de kachel hoor snorren. Ik keek om, de sneeuw sloeg me in mijn gezicht. ... ik kneep even mijn oogen dicht en ik keek weer. ... nog een keer, wat flauwer, hoorde ik een schreeuw en nog eens. ...

Grootvader hield even stil, hij trok aan zijn pijp, zijn oogen staarden in 't vuur alsof hij daar weer zag het eenzame pad door de landen, en hij alleen, waar zoo kort geleden nog twee menschen liepen. Toen keken zijn scherpe oogen naar Johan eerst en naar Lotte. „Ik ben naar huis gehold, alsof iemand me achtervolgde. Teruggedaan ben ik niet. ... om te helpen. ...”

„Grootvader,” zei Lotte, en ze streelde zijn gelige hand.

„... Den volgenden dag hoorde ik, dat Jan Brouwer verdrongen was in de sloot bij het pad. En ik wist, dat het mijn schuld was. Ik had hem kunnen redden, misschien, als ik gewild had. Ik had willens een mensch in den dood laten gaan.” — „Met zulk beestenweer als vandaag hadt u hem niet kunnen helpen,” zei Johan.

„Maar ik had het kunnen probeeren. Dat was tenminste menscheijk geweest. ... Else is later mijn vrouw geworden — er had nooit het minste bestaan tusschen Jan Brouwer en haar — en zij heeft niet geweten. ... ik heb het nog nooit aan iemand verteld. ...” Hij schudde zijn hoofd. „Als het dan Kerstmis was, zei jullie grootmoeder: „Nu is 't vandaag zooveel jaar geleden dat Jan Brouwer verdrongen is.” Andere menschen zeiden het ook. 't Ging nooit weg — het vervolgde me altijd. Toen jullie grootmoeder stierf, ben ik het dorp uitgetrokken, en ik dacht het zoo te vergeten. Maar als het dan Kerstmis wordt, en de sneeuw valt, komt het weer in me op. ... en vanmiddag, toen jij niet kwam m'n jongen, toen moest ik er aldoor aan denken, en ik kon het maar niet van me afzetten, dat ik eindelijk, na zooveel jaar, gestraft zou worden. ... in jou. ...” — Het bleef heel lang stil in de kamer — toen liep Lotte naar het raam en het gordijn oplichtend, zei ze zacht: — „Het sneeuwt niet meer.”

DE BOVEN EEMNES NEERGEKOMEN ENGELSCH STEURBALLON.

Donderdag l.l. kwam op het dorp Eemnes een Engelsche stuurballon neer, een z.g. half star luchtschip. Van de vijf leden der bemanning waren er vier reeds uit het schuitje gesprongen, vóór het aan een dak van een der dorps-huizen voorgoed bleef haken. Natuurlijk veroorzaakte het geval in het dorp en zijn omgeving heel wat opschudding.

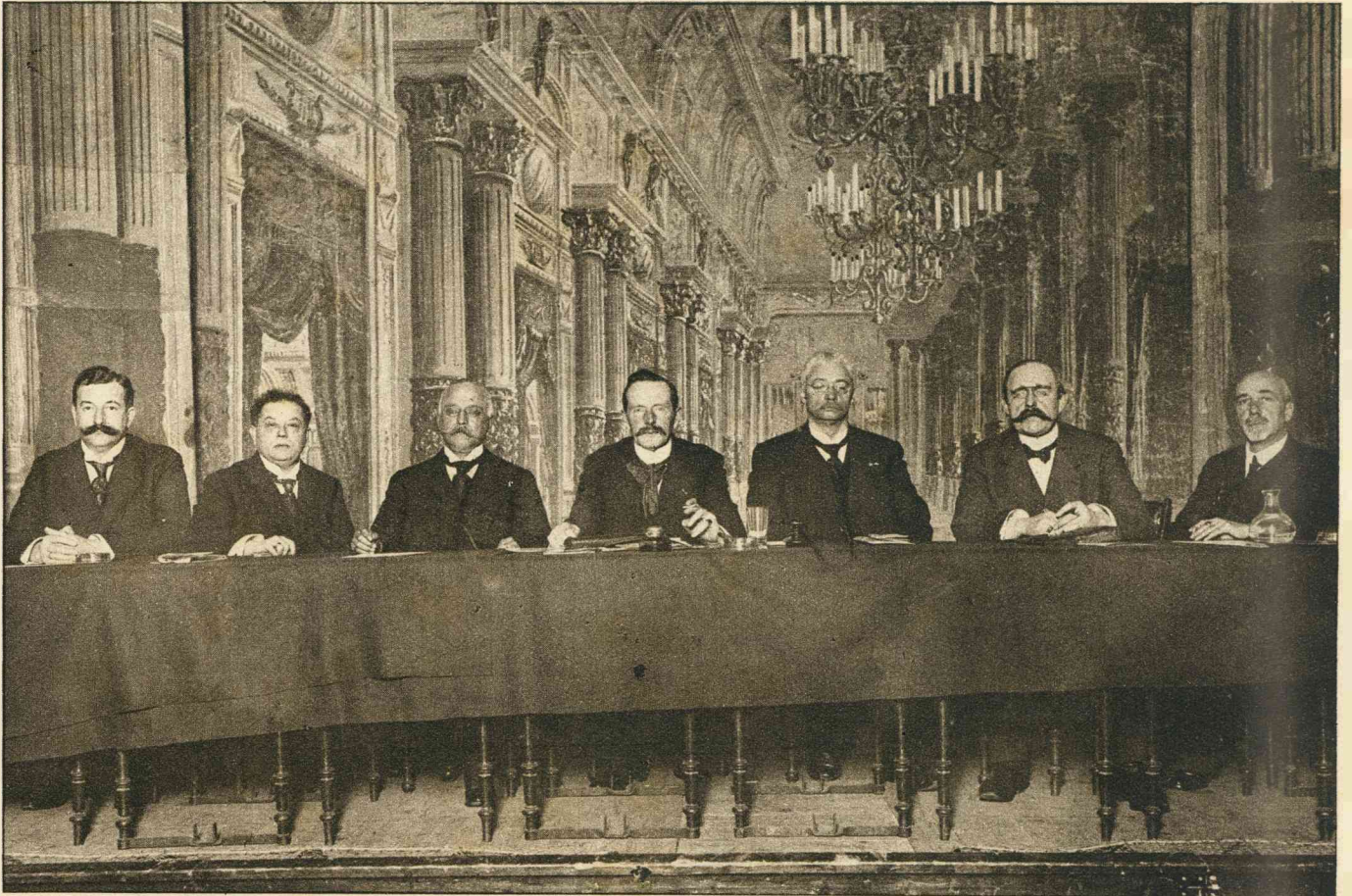

H.M. de Koningin-Moeder op een wandeling met Prinses Juliana, door een onzer fotografen gekiekt. Deze foto geeft een aardig denkbeeld van de gemoedelijke wijze waarop de leden van onze vorstelijke familie zich temidden van het publiek in de straten der hofstad bewegen.

M. W. VAN DER VALK.

De schilder M. W. van der Valk, wiens portret wij hier brengen (reproductie naar het schilderij van Louis Hartz) werd l.l. Zondag 60 jaar. Door velen wordt hij zeer hoog geschat om zijn fijne, voorname kunst. — In het bijzonder worden zijn gevoelige teekeningen en etsen gewaardeerd. In de eerste jaren van „De nieuwe Gids” behoorde Van der Valk tot dien kring. Hij schreef eenige voortreffelijke artikelen over kunst in dat tijdschrift en in „De Kroniek” en elders. Den 29sten dezer maand wordt in het Stedelijk Museum te Amsterdam een tentoonstelling van zijn laatste werk geopend.

DE ECONOMISCHE BOND.

In Odeon te Amsterdam had verleden week de stichtings-vergadering plaats van „De Economische Bond”, een lichaam waarvan zeer velen in deze uit economisch oogpunt zoo moeilijke tijden, groote verwachtingen hebben. Deze vergadering, waarbij talrijke autoriteiten aanwezig waren, werd gepresideerd door minister Treub.

DE BRAND IN DE GEMEENTELIJKE VUILNISBELT TE AMSTERDAM.

Op 't eind der vorige week brak een hevige brand uit in de gemeentelijke Vuilnisbelt te Amsterdam. De groote sorteerloods brandde geheel uit. De hooge prijzen, die de lompen thans opbrengen in aanmerking genomen, is de schade zeer aanzienlijk. Talrijke vogels die op den vuurgloed kwamen afgevlogen, vonden den dood in de vlammen.

DR. J. VAN LEEUWEN.

die tot zesden wethouder van Utrecht is benoemd. In verband met deze benoeming zal hij bedanken voor zijn lidmaatschap der Tweede Kamer.

Ons volgend nummer

zal met het oog op de Kerstdagen een dag later dan gewoonlijk, dus Donderdag 27 December, verschijnen.

Gedenkboek van den oorlog III.

Wilt gij uw kinderen een genoeglijke Kerstvacantie bezorgen, geeft hun dan het „Gedenkboek van den oorlog voor de Jeugd”, deel III, dat als premie op „Panorama” verschenen is. Het inplakken der plaatjes is een leerzaam en tevens een prettige bezigheid. De prijs van dit deel is f—45, franco per post f—50.

BEHAAGLIJKHEID IN ONS HUIS

Voorbeeld van een met bescheiden middelen gezellig ingerichte kamer.

eder uwer zal bij zich zelden menigmaal de opmerking hebben gemaakt, dat hij, of zij, bij vrienden of familie op bezoek, zich in de eene kamer behaaglijk gevoelt terwijl men in een ander vertrek echt stijf „op visite” zit. — Menigmaal is het laatstgenoemde vertrek er nochtans een vol kostbare meubelen, tapijten, porcelein, en het eerste slechts een eenvoudige kamer. Waaraan ligt dit dan toch?

Ik geloof, dat het komt, wijl die kostbaarder gemeubelde vertrekken veelal door een behanger „à la mode” zijn ingericht. Bij die andere echter zijn het de bewoners zelve, die hun kamers hebben aangekleed. Het is natuurlijk gemakkelijker, met ruime middelen een gezellige omgeving te scheppen. Immers wanneer men met 'n goed gevulde beurs gaat langs de winkels, kan men voor iedere kamer, voor elk hoekje, zich het een of ander aanschaffen, dat er „behoort” en dat door kleuren en vormen ons prettig aandoet. Moet men rekening houden met bescheiden middelen, dan heeft men het lesje te leeren van te roeien met de riemen die men heeft. Men bereikt, oppervlakkig gezien, minder, doch welbeschouwd veel meer...

Een eigenaardigheid van vele huisvrouwen is, terwille van kleeden en gordijnen, de zon zooveel mogelijk buiten te sluiten en in vroeger jaren was dit nog erger. — Het valt natuurlijk niet te ontkennen dat een en ander verschiet door licht en zon en alles een soort van „tint van het verleden” krijgt, doch juist hierdoor, doordat er iets overheen is gegaan, nemen de verschoten levenloze dingen, iets eigens aan, iets levends. Een meubel, een tapijt, dat fonkelnieuw is, heeft geen geschiedenis en geeft daardoor geen gevoel van behaaglijkheid.

Bloemen en planten zijn van een groote bekoring in onze vertrekken. En het eigenaardige nu is, dat deze heel niet kostbaar behoeven te zijn om den genoeglijken indruk, dien een aardig ingericht vertrek geeft, te verhoogen. Zie b. v. eens het effect, dat de gewone, zoo ge „ordinaire” geraniums voor een venster maken. Deze roode, vroolijk lachende bloemen in een potje van groen aardewerk zijn allerliefst in het daglicht om naar te zien.

Chineesche matten op den grond zijn aardig, maar niet sterk, en dus voor een vertrek, waarin veel wordt geloopt, niet aan te bevelen. Men neemt dan een kokosmat, welke tegenwoordig in fraaie kleuren en teekening worden verkocht, of anders een vloerzeil met karpert; ook met het laatstgenoemde kan men door goed passende, of krachtige effen kleuren te kiezen goede effecten bereiken.

Ik voor mij heb een voorliefde voor een effen donkerrood behangsel, waardoor in de kamer een waas van warme gezelligheid komt. Schilderijsteden of platen, enkele oude tinnen, koperen of porceleinen voorwerpen komen goed uit tegen een effen rooden, of anderen effen achtergrond. Ook heb ik opgemerkt, dat een kamer zonder eenigen bepaalden stijl vaak gezelliger is dan een vertrek geheel in stijl gehouden.

Indien onze portemonnaie ons verbiedt gemakkelijke, diep-zittende leuningstoelen aan te schaffen, zoo kunnen wij als surrogaat voor dezen, oudhollandsche eenvoudig gebeitste leunstoelen nemen met een kussen van oud donkergroen trijp, liefst een weinig verschoten, of een met bonte bloemen of figuren.

Oude shawls of aardig bedrukte andere doeken zijn uitmuntend geschikt voor het decoreeren van muren of deuren.

Lange donkergebeitste houten planken, bevestigd tegen een der zijmuren kunnen dienst doen als boekenscap, en, wanneer er een paar tinnen, koperen of eenvoudige porceleinen voorwerpen op worden geplaatst, zijn deze muurversieringen allergeenueglijkst. Vooral de boeken doen het leuk. De kleurige ruggen zijn een prettige decoratie, en dan... boeken zijn „beschreven levens” en het doet ons goed, het is heerlijk ze om ons heen te hebben. Komt men in een kamer, waar onder meer, een opengeslagen boek op tafel ligt, dan ontvangt ons als het ware een gedachte. Laat ons leven en denken brengen in een kamer.

Iets, waar men, ook goed op moet letten, een schijnbare nietigheid en toch van belang voor het gevoel van welbehagen in onze vertrekken, is onze theetafel. Deze theetafel, of het gewone, met een kleedje bedekte tafeltje, dat even aardig is om daarvoor te dienen, moet niet te ver van de zitplaats van de huisvrouw afstaan. Het geeft iets onrustigs, wanneer zij voor elk kopje thee moet opstaan. Een theeblad heeft dit voor, dat men het op de groote tafel in den heerlijken lichtkring van de lamp en binnen zijn bereik kan hebben.

Over spiegels bestaat veel meeningsverschil. De moderne interieur-architect wil er niets mee te maken hebben, omdat zij een „leugen” wekken, maar ik vind dat zij voor een kamer zijn wat voor het land-

schap het water is, voor het menschenlijk gelaat het oog. Ook kan men door het spiegelvlak op bepaalde, doordachte wijze aan te brengen, een kamer meer diepte geven, oogenschijnlijk. Nochtans doet een aardige ingelijste prent het boven den schoorsteen ook heel goed, men mist den spiegel dan heelemaal niet. De schoorsteen kan, mits smaakvol aangekleed, in allen eenvoud, een centrum van gezelligheid zijn. Een open haardvuur is het mooiste daaronder, maar een eenvoudige salamanderkachel misstaat heelemaal ook niet.

Het aanbrengen van kleine lichten in de hoeken van het vertrek is ook aan te bevelen. Tenminste later, als er olie- en Verkadé-lichtjes en kaarsen te krijgen zijn. Voorloopig dus maar uitstellen. — Nog dit: wees niet de slaaf van uw meubels. Ik weet niet meer, wie het volgende uitspraak, maar het is daar niet minder waar om: „Liever een tafel vol boeken, spelen, kaarten en sigarenasch, handwerkjes en rommel met onzen man en onze kinderen om ons henen, dan een zóo keurig opgeruimde tafel, dat de kinderen er zich niet „thuis” aan voelen.” Laat Uw kamers „leven”. Een huis is geen meubel-tentoonstelling, maar een woning voor menschen.

De goede smaak ten slotte, dat is het waarop het aankomt. En nu denke niemand, dat deze een aangeboren eigenschap is; met wat goeden wil en liefhebberij kan iedere huisvrouw die aankleding van haar kamers leeren, welke aan de woning iets van de aangenamen en lieve rust geven, welke men „gezelligheid” of „huiselijkheid” noemt; kan zij zichzelf en haar man en kinderen een tehuis bereiden, dat waarlijk een „tehuis” voor hen is. Een kalme, en lieve haven na de zorgvolle tochten des daags.

Dezelfde kamer als hierboven, van de andere zijde gezien.

RASPOETIN

RUSSISCHE ONTHULLINGEN door Herman Theodor von Zancka. Geautoriseerde vertaling van Mevrouw D. Logeman—Van der Willigen

(Vervolg.)

Hij deed alsof er niets gebeurd was, alsof hij gisteren toevallig juist even weg was geweest.

En hij genas den troonopvolger.

Het is heel merkwaardig dat de tsarjevitj werkelijk beter werd na de komst van Raspoetin. Voor Raspoetin's komst had hij een lange kuur gedaan, en het is waarschijnlijk dat hij onder de nawerking van deze kuur beter was geworden. Het is moeilijk uit te maken hoe het eigenlijk in elkaar zat, maar het is een feit dat Grisja's geboden, handopleggingen en andere kunsten de eer kregen van het herstel, dat allen den kleinen tsarjevitj hartelijk gunden.

Raspoetin's terugkomst werd niet bepaald met vreugde begroet door Mevrouw Sjtsjerbajed, gravin Orlov-Davidod, Manusevitj Mannilod en eenige anderen. Men was bang dat hij zich vreeselijk op hen wreken zou, omdat zij hem tegengewerkt hadden. Maar Grisja was veel te verstandig om zich onnoodig vijanden op den hals te halen, want hij wist heel goed dat als hij nu de wraak nam, waartoe hij zonder twijfel de macht had, hij het voorwerp van een onverzoenlijken haat zou worden. En daar zijn gemoed niet wraaklustig is en hij over het geheel geen slecht man is, vermeid hij 't den eersten tijd om zich al te veel op den voorgrond te plaatsen om geen kwaad bloed te zetten.

De eenige op wie hij zich, zoover mij bekend is, wreekte, is gravin Orlov-Davidod. Hij verwees haar van het hof, hij benadeelde haar bij iedere gelegenheid en hij had zijn aandeel in de tragedie die haar val ten gevolge had.

Waarschijnlijk kwam dit omdat zij hem getoond had hoe innig zij hem verachtte en omdat zij niet in was gegaan op de voorstellen die hij haar gedaan had. Dit kwetste Grisja's ijdelheid, hij was volstrekt niet gewend dat de dames die hij met zijn voorstellen vereerde, neen zeiden. Zelfs al sloten zij zich zooals gravin Donatieva, vorstin Tanejeff en anderen niet uit overtuiging en toewijding bij hem aan, waagden zij het toch niet vanwege de positie van hun man om neen te zeggen tegen Grigory Jefimytj.

De bekende generaal Solooejeff, die absoluut een plaats in de politie noodig had, waar hij op veel douceurs kon rekenen en op een aandeel in den buit bij eventuele welgeslaagde diefstallen, stelde zelf zijn vrouw aan Raspoetin voor, en ik heb nooit gehoord dat hij hierdoor ook maar een greintje minder in aanzien was in de Petersburgsche uitgaande wereld, en zij evenmin.

Hij kreeg verder spoedig een plaats aan de politie van Moscou, die sinds de heerlijke dagen van generaal Rheiboth als bijzonder lucratief beschouwd werd, daar de staat het loon uitbetaalde voor bijna tweemaal zooveel ambtenaren bij de politie als er in werkelijkheid waren, en de politie dertig percent genoot van al de spoorwegtolgelden in het district.

Raspoetin was niet lang weg geweest, maar kwam toch te laat terug om den eersten Balkan-oorlog te kunnen verhinderen, die nu woedde.

TIENDE HOOFDSTUK.

Tijdens de afwezigheid van Grigory Jefimytj, kreeg de czaar zeer dikwijls brieven waarin men dreigde hem te vermoorden.

Zulke brieven kwamen natuurlijk niet met de post en dan zouden zij hem ook niet bereikt hebben, want de czaar maakte zijn post nooit zelf open. Die lagen plotseling op zijn schrijftafel, of op de tafel van een kamer die hij door moest, of zaten in de zakken van het uniform dat hij draagt, als hij niet officieel optreedt.

Dergelijke aankondigingen zijn natuurlijk zeer ernstverend en hebben, meer dan iets anders, het zenuwgestel van den czaar zóó aangegepen, dat hij er dikwijls onder gebukt gaat, hoewel hij uiterlijk een bewonderenswaardige kalmte weet te bewaren.

Men heeft er zich dikwijls in verdiept waar deze brieven vandaan komen en hoe het mogelijk is om ze een der best bewaakte persoonlijkheden der wereld voor te leggen, iemand die zich nooit een oogenblik beweegt, of nooit stil zit zonder dat hij door een heerschare van waakzame oogen en hersens omgeven is.

En toch is de zaak heel eenvoudig.

Het zijn volstrekt de revolutionairen niet, noch de lieden die op politiek gebied ontevreden zijn die deze brieven weten neer te leggen hetzij zelf, hetzij dat anderen het voor hen doen. Het is de politie zelf, de wacht van den keizer in eigen persoon, die het doet vlak voor den neus van zijn kamerheeren, zijn dienstpersoneel en zijn omgeving.

Czaar Nikolaj Alexandrovitj is zelf geen meester in zijn rijk, de politie en de ambtenaren regeeren in zijn naam. En die doen wat zij willen.

Indien de Ohrana, in wier dienst ik geweest ben, onder een eensgezinde leiding stond, had dit niet

kunnen gebeuren. Toen was dat in ieder geval niet zoo. Deze organisatie is veel te groot en te veel lieden die tot de aanzienlijksten der maatschappij behooren zijn er in geïnteresseerd, dan dat die een werkelijk consequente politiek zou kunnen volgen. Dit komt omdat geen gemeenschappelijk politiek doel de leden verbindt. De Ohrana heeft maar één taak: quasi de persoonlijke lijfwacht van den czaar te zijn, maar in werkelijkheid de private belangen van zekere aanzienlijke personen te bevorderen, en wel hun begeerten naar macht en hun geldzucht. Zij maken gebruik van hun macht om zichzelf te verrijken.

Natuurlijk zou men tot zekere hoogte kunnen spreken van een gemeenschappelijk politiek doel der Ohrana, en wel om den ongehoorden politieke druk te handhaven, de willekeur, het politiewezen, het systeem van omkopen, de corruptie en de oneerlijkheid. Maar over de middelen om dat echte Russische doel te bereiken, zijn de hooge heeren het niet altijd eens.

Grootvorst Nikolaj Nikolajevitj, die veel te zeggen heeft in de Ohrana, en in wiens belang ontelbare agenten, waaronder ik, gewerkt hebben, staat veel te hoog om hem er van te betichten dat hij zijn macht gebruikt om zich te verrijken, en natuurlijk neemt hij nooit geld aan maar geeft alleen als het in zijn voordeel is. Maar heel de verdere schare van kleinere grootheden werkte in een andere richting. Feitelijk is het ook onwederlegbaar bewezen dat de Ohrana door Azeff

kop in te drukken, was natuurlijk om er de aandacht van af te leiden door een oorlog.

De situatie in de Balkanstaten was nu langzamerhand te vergelijken bij een onweder, dat ieder oogenblik kon losbarsten, en de gedachte dat daaruit een grootere oorlog zou kunnen ontstaan lag voor de hand. Het was daarom in het belang van alle oorlogsgezinden om het vuur aan te blazen dat onder de asch in den Balkan gloeide.

Maar niettegenstaande alles heeft in Rusland de monarch toch de beslissing in handen, daarom moesten de intrigen zich vooral om diens persoon zelf afspelen.

De bedoeling was om hem zelf tot een oorlog te brengen. Daarom kreeg de czaar in dien tijd zooveel brieven waarin men hem dreigde te vermoorden.

Ik weet niet in hoeverre deze dreigbrieven ernstig gemeend waren. De moeilijkheid was niet zoozeer om het attentaat te organiseren en uit te voeren, als wel om een geschikt persoon te vinden die de regeering kon overnemen en vooral om alles in een licht te stellen dat gunstig voor het land was.

Het was geen gemakkelijke taak om met eenige kans op succes de schuld te werpen op de revolutionairen en het element dat om politieke redenen ontevreden was, daar heel het land wist dat de politie zelf Stolypin vermoord had om niet te spreken van grootvorst Sergej, den oom van den czaar, von Plevé den minister van binnenlandsche zaken en anderen.

Manusevitj Mannilod was in dien tijd druk in de weer om door zijn relaties met het ontevreden element dat anarchistische neigingen vertoonde, het terrein te verkennen en iemand te vinden die eventueel gemakkelijk als verdachte gearresteerd zou kunnen worden. Maar de revolutionaire partij was op dat oogenblik zeer weinig in actie en de provocateurs hadden geen geschikt terrein.

Het plan om de revolutionairen tot een attentaat aan te zetten werd opgegeven en in plaats daarvan kwam Manusevitj Mannilod met een ander schitterend idee voor den dag, iemand van zijn karakter en zijn aard volkomen waardig. Het zou al heel weinig geloofwaardig klinken, redeneerde hij, indien men de revolutionairen een attentaat op den persoon van den keizer liet doen. Ten eerste omdat zij hun medewerking daaraan altijd geweigerd hadden en ten tweede omdat zij geen belang bij een oorlog hadden, eerder het tegendeel.

Het zou daarentegen volstrekt niet onmogelijk schijnen dat de pan-slavistische gezinde politieke kringen op het denkbeeld kwamen om met geweld een verandering in de situatie te voorschijn te roepen.

Er werd besloten een attentaat te organiseren van den kant der „ware Russen.”

Terwijl de voorbereidselen hiervoor gemaakt werden, werden er in eenige kleine steden in het Zuid-Westen van Rusland jodenvervolgingen georganiseerd om de opmerkzaamheid af te leiden van wat er op handen was. De czaar had zijn toestemming gegeven voor dat pogrom en Maklakov, de minister van binnenlandsche zaken, was het er ook mee eens. Alles was dus volkomen in orde.

Persoonlijk was de czaar niet gesteld op een jodenvervolgving maar de heilige synode beschouwt die als een noodzakelijk middel ter bevordering van den algemeenen ijver van het volk voor de eenig ware, heilige orthodoxe kerk en de vroegere procurator van de heilige synode, Pobjedonostsed, eertijds professor in de rechten, was een ijverig voorstander der jodenvervolgingen.

Misschien zijn wij de eer van Pobjedonostsed en van de heilige synode wel verschuldigd om te erkennen, dat die even graag andere godsdienstige secten vervolgd zouden hebben, en de tartaarsche bevolking die het Mohammedaansch geloof is toegedaan, is werkelijk ook niet gespaard. Maar de jodenvervolgingen namen altijd grootere afmetingen aan, omdat het volk alleen tegen de joden is op te ruien.

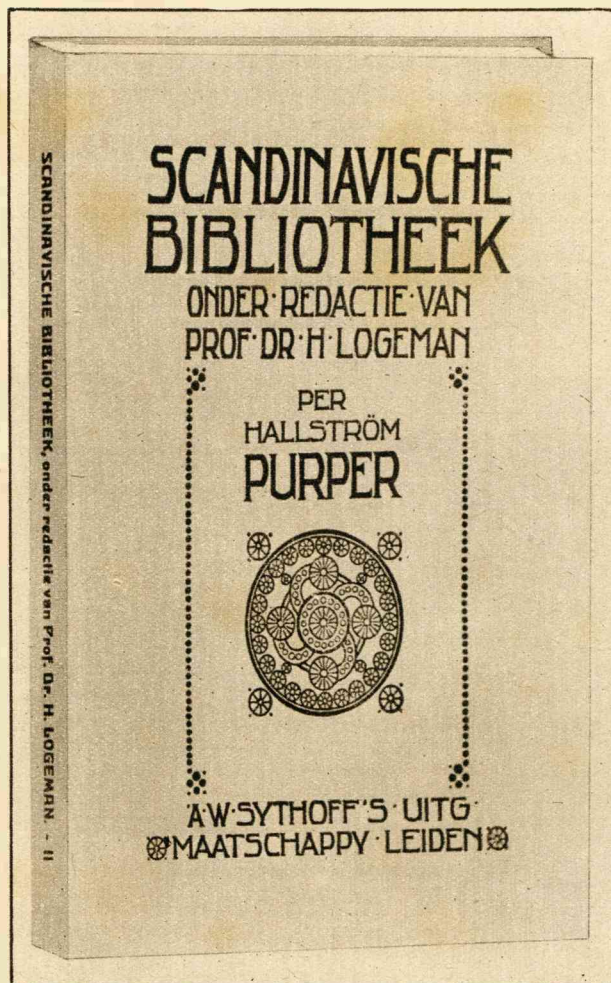
En al worden bij een pogrom de eerste moorden ook begaan door de politie, door agenten uitgezonden door de regeering of door de Ohrana, al maken die zich ook schuldig aan de grootste plunderingen, al kwetsen die ook de meeste vrouwen en steken die ook de meeste branden aan, toch vereischt een behoorlijk pogrom onwillekeurig de medewerking van de opgehitste bevolking, opdat de verwoestingen niet al te gering zouden zijn. Nikolaj II gaf dus ter wille der heilige kerk zijn toestemming tot een jodenvervolgving op meer bescheiden voet, en zelfs Maklakov vond den tijd gekomen om het volk deze verstrooiing te gunnen.

Bij die gelegenheid werden er 238 Joden vermoord, waaronder 78 vrouwen en 36 kinderen.

Een jodenvervolgving is iets vreeselijks. Er komen dikwijls genoeg moorden, oproeren en dergelijke zaken in Rusland voor, maar een algemeen pogrom is het walglijkste dat men zich denken kan, omdat de arme weerloozen niet weten of zij moeite zullen doen om zich te verdedigen of dat zij door toegeven hun beulen vermurwen kunnen. Het laatste is echter vruchteloos. De beulen zijn betaald voor een bloedbad volgens alle regelen der kunst, en doen hun plicht.

Het begint altijd doordat er politie-agenten heen gezonden worden.

(Wordt vervolgd.)

„SCANDINAVISCH BIBLIOTHEEK”. Onder dezen titel verschijnt bij A. W. Sythoff's Uitg. Mij. te Leiden onder redactie van Prof. Dr. H. Logeman een reeks werkjes bevattende vertaalde schetsen, vertellingen en dergelijke van Scandinavische Schrijvers, alsmede vertaalde en oorspronkelijke studies over Scandinavische kunst, cultuur, belletristiek, folklor, taal- en letterkunde. De deeltjes, waarvan reeds een tweetal verscheen, n.l. I. Buiten in de Bergen, door Arne en Hulda Garborg, en II. Purper, door Per Hallström, zullen op onbepaalde tijden verschijnen; de omvang zal afwisselen tusschen de vijf en tien vel, de prijs ongeveer twintig cents per vel bedragen. De boekjes, handig van formaat en in keurige kartonnen bandjes, maken een aangenamen indruk.

een moord beraamde op den czaar, waaraan de czaar slechts toevallig ontsnapte. Azeff, die daartoe de revolutionairen gebruiken wilde, deelde hun het plan mee; in een buitengewone vergadering besloot de revolutionaire partij echter om er niet aan mee te werken. Het is een feit dat de revolutionaire partij dikwijls heel veel moeite gehad heeft om den czaar te beschermen tegen zijn eigen lijfwacht.

Maar het lukte.

De dagen voor den eersten Balkan-oorlog waren weer een tijd van spanning, waarin de binnenlandsche krachten zich inspannen om de gewichtigste kwesties der buitenlandsche politiek op te lossen.

Grootvorst Nikolaj, de voornaamste militair van het rijk, had verstand genoeg om in te zien dat het op dat oogenblik nog te vroeg was voor Rusland om zich in een Europeesch oorlog te wikkelen, en in het groote intriguenspiel dat zich afspeelde was hij de factor die de hindernissen opwierp. Maar het corps van ambtenaren werkte in tegengestelde richting. Dat heeft in Rusland alle voordeelen van een oorlog. Spoorwegambtenaren, heel het corps dat aan de intendantie verbonden is, — allen konden niet anders dan op een oorlog verdienen. En wij hebben reeds gezegd dat de keizerin-weduwe oorlogsgezinnd was.

Toch was de belangrijkste factor misschien wel het feit dat in dien tijd de geruchten over schandalen met verschillende leveranties gepleegd, weer opdoken. Toen ontstond er onrust in de geleerden. Het eenige en werkelijk radicale middel om die geruchten den

MEER BROOD

Voor dengene, die dit tijdschrift alleen maar even doorbladert om de plaatjes, en voor wien de tekst geheel bijzaak is, zal het wel een open vraag blijven, waarom hier twee photographiën van brood-doorsneden zijn opgenomen. Op zich zelf bieden deze afbeeldingen niets bijzonders. Daarom zal degene, die iets meer van de zaak wil weten, zich de moeite moeten geven, onderstaande regelen te lezen, hoewel dadelijk toegegeven moet worden, dat de lezing wellicht een klein tantalus-kwellingtje zal worden.

Er is toch bijna niemand in Nederland die tevreden is met zijn broodrantsoen en met het brood zelve. Daarin had eene verandering kunnen komen, maar door onverstandig beleid, schijnt het, dat zulks dit jaar niet meer kan geschieden.

Toch is het van groot belang om er desondanks de aandacht op te vestigen, want, hetgeen dit jaar is verzuimd, kan in het volgend jaar tot groot heil van de Nederlandsche Bevolking nog wel geschieden. En thans ter zake!

De eene brood-doorsnede geeft een afbeelding van het Regeerings-brood, zooals dit tegenwoordig is. Het is de rechtsche afbeelding, het kleinste brood. Zooals men weet, wordt in het tegenwoordige regeerings-brood een gedeelte

De eerste afbeelding geeft een doorsnede van brood, waarin aardappelpoeder is verwerkt, inplaats van aardappelmeel. Men ziet, dat het brood groter van stuk is, meer gerezen, luchtiger, poreuzer en daardoor natuurlijk aangenamer van smaak en veel beter verteerbaar.

Er zijn zeer vele proeven betreffende het verwerken van gedroogde aardappelen in brood genomen, die buitengewoon gunstige resultaten hadden.

De aandacht der Regeering werd op dit aardappelpoeder (zoo worden gemalen gedroogde aardappelen genoemd) gevestigd en langzamerhand is in alle kringen, ook in die der arbeiders, daarvoor een warme belangstelling ontstaan. Het Rijks-Bureau voor de Distributie van Granen en Meel, de Centrale Brood-Commissie, het Centraal Broodkantoor, de Commissie van Bijstand inzake de Uitvoering der Distributiewet, 1916, de Centrale Gezondheidsraad, de Rijks Commissie van Toezicht op de Aardappelvereniging, Kodibu en wellicht nog andere officieele Commissies werden in deze zaak gekend.

Iedereen, zonder uitzondering, nam met belangstelling van de proeven kennis en constateerde tot zijn genoegen, dat brood, waarin aardappelpoeder was verwerkt, veel smakelijker was dan het tegenwoordige brood.

Toen daarop in de verschillende vergaderingen er nog

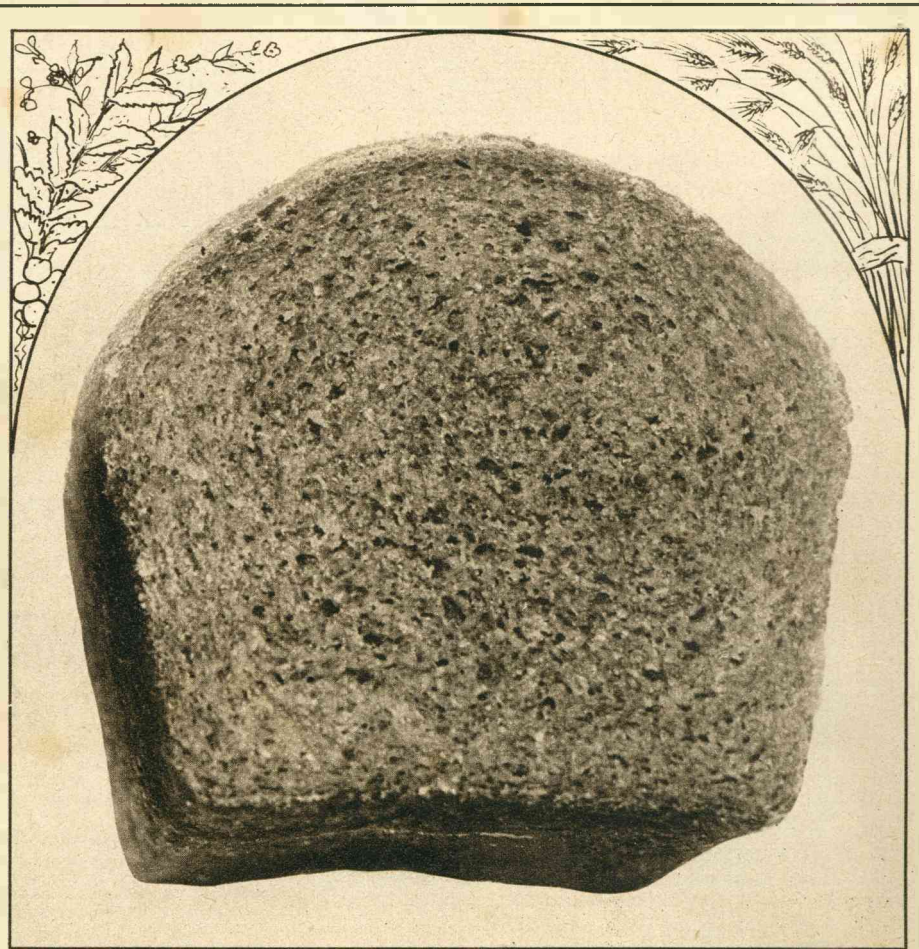
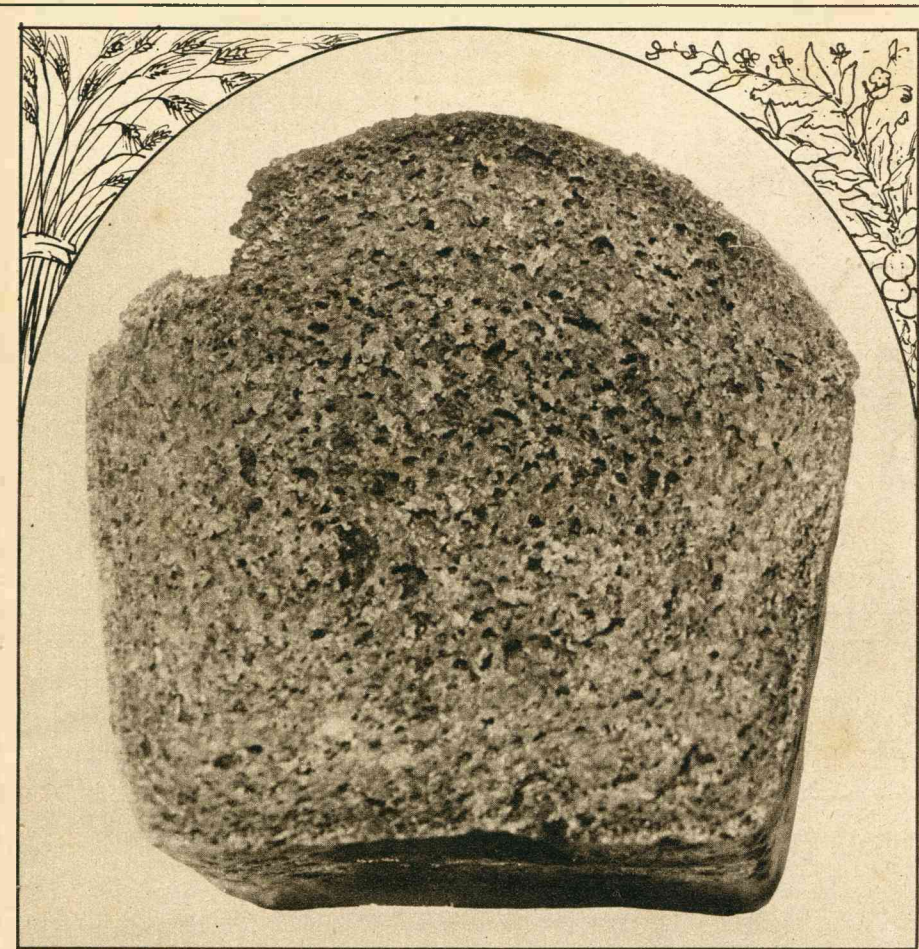
zich ten slotte eenstemmig voor het drogen van aardappelen en voor het gebruiken van gedroogde aardappelen ten behoeve van d broodbereiding uitspraken. Aardappelmeel zou daarvoor niet meer mogen worden gebezigd.

Besprekingen over het drogen van aardappelen werden geopend en het bleek, dat de groenten-drogers zich bereid verklaarden om voor f 35.— 100 KG. aardappelpoeder te leveren, terwijl de aardappelmeelfabrikanten vooriedere 100 KG. f 100.— hadden gevraagd.

De Regeering verstrekke daarop aan het Rijksbureau voor de Distributie van Graan en Meel en de Rijkscommissie van Toezicht op de Aardappelvereniging, de opdracht, om een overeenkomst te ontwerpen, houdende de voorwaarden, waarop de drogers met het drogen der aardappelen zouden worden belast.

Toen de voorwaarden in concept gereed lagen, geschiedde het ongelooflijke en gewerd den drogers de mededeeling, dat er geen aardappelen meer genoeg waren om deze te drogen en voor de broodbereiding te bestemmen.

Wat blijkt het geval geweest te zijn? Gedurende de onderhandelingen hebben de aardappelmeel-fabrikanten (het is nog niet opgehelderd op welke wijze) weten te bewerken, dat de Regeering aan hen een 305 miljoen KG. aardappelen

aardappelmeel verbakken, en dit aardappelmeel maakt, dat het brood klein van stuk is en minder aangenaam van smaak, terwijl het aldus bereidde brood, ten slotte veel minder voedzaam is, dan het brood, hetwelk uit zuiver ongebuild tarwemeel wordt gebakken.

Dit laatste is vooral hieraan te wijten, omdat bij het verwerker van aardappelen tot aardappelmeel, de beste voedingsbestanddeelen verloren gaan.

Allereerst wordt met het afvoerwater in de kanalen en wateren van Groningen afgespuid: het eiwit, verder een gedeelte van het zetmeel, al het vet en ten slotte alle voedingszouten.

En dat het hier geen kleine hoeveelheden betreft, moge o. a. hieruit blijken, dat bij een normale campagne van de aardappelmeelfabrieken zóóveel eiwit geheel nutteloos wordt weggeworpen, dat daarmede ongeveer 1/20ste deel der geheele bevolking van Nederland een vol jaar zou kunnen worden gevoed.

Er bestaat evenwel een middel om aardappelen zoodanig te verwerken, dat geen enkel voedend bestanddeel verloren gaat. Dit kan men bereiken door de aardappelen te laten drogen. Wanneer deze aardappelen gedroogd zijn, kan men ze laten vermalen en men verkrijgt dan een poeder, dat veel geschikter is om door het broodmeel te worden gemengd dan aardappelmeel.

op gewezen werd, dat het rendement bij de verwerking van aardappelen tot aardappelpoeder zooveel gunstiger was dan bij het verwerken tot aardappelmeel, steeg de belangstelling nog in hooge mate.

Uit onderzoekingen bleek toch, dat, wanneer 100 KG. aardappelen tot aardappelmeel worden verwerkt, er in droge stof uitgedrukt, ongeveer 11.2 KG. aardappelmeel overblijft, hetwelk geschikt is voor de brood-bereiding.

Wanneer men aardappelen evenwel droogt, blijft van de 100 KG. aardappelen, ongeveer 22 KG. aardappelpoeder geschikt voor broodbereiding over, derhalve twee maal zooveel.

In voedingswaarde staat aardappelpoeder tot aardappelmeel verder ten minste als 2 1/2, tot 1. Dit laatste is zelfs van zooveel belang, dat brood, waarin aardappelpoeder is gemengd, meer eiwit bevat dan gewoon zuiver tarwebrood en voedzamer wordt geacht.

Wanneer dus de aardappelen worden gedroogd en daarna gemalen en voor de broodbereiding bestemd, dan wordt het door het hooge rendement mogelijk, de beperking van het broodrantsoen te doen vervallen, althans de elfdaagsche broodkaart wederom terug te brengen tenminste op een negendaagsche.

Het behoeft dus geen verwondering te baren, dat alle autoriteiten die met de zaak op de hoogte werden gesteld,

(ruim dertigduizend waggons) heeft gegeven, om deze tot aardappelmeel te verwerken.

Deze 305 miljoen Kilogram aardappelen hebben, tot aardappelmeel verwerkt, een opbrengst gehad van ongeveer 42 miljoen Kilogram Supra Meel.

Waren deze aardappelen gedroogd en tot aardappelpoeder verwerkt, dan zou de opbrengst zijn geweest 75 miljoen Kilogram of wel 33 miljoen Kilogram zegge 3300 waggons meer, dan bij verwerking tot aardappelmeel.

Wanneer men dan nog rekening ermede houdt, dat het vochtgehalte van aardappelmeel is 20% en van aardappelpoeder slechts 10% dan blijkt, dat het totaal verschil bijna 40 miljoen Kilogram bedraagt.

Per dag heeft de Nederlandsche bevolking ongeveer 1.2 miljoen Kilogram meel nodig. Door het verwerken van deze aardappelen tot aardappelmeel is de Nederlandsche bevolking derhalve van de broodvoeding voor meer dan één maand verstoken.

Het bovenstaande zij eens in ruimeren kring medegedeeld, opdat het Nederlandsche volk wete, dat door onverstandig beleid in deze tijden van voedselschaarschte zulke groote hoeveelheden voedsel zijn weggeworpen.

TAFELTJE DEK-JE!

Een Kerstvertelling.

In een dorp, dicht bij een groot dennenbosch, woonde een arme vrouw met haar vier kinderen. Haar man was dood en daarom moest zij zelve uit werken gaan. Gelukkig was haar oudste dochtertje Annie, hoewel ze pas twaalf jaar oud was, een handig meisje, dat voor haar drie jongere zusjes zorgde als een moedertje. Zij waschte ze, hielp ze aankleeden en zorgde voor het eten.

Toen het brood echter schaarscher werd en ze elf dagen met een broodkaart doen moest, kwamen de moeilijkheden en gebeurde het meermalen dat er voor de laatste dagen geen brood meer in huis was. Hoe ze het ook uitrekende, ze kwam steeds te kort.

Eindelijk naderde het Kerstfeest en nu zei Moeder: „Annie, nu alles zoo duur is, kunnen we geen koek eten; en oliebolletjes bakken, daar kan ook niets van komen, want nu we al onze broodbons noodig hebben, kan ik geen meel kopen. Ik heb echter van verleden jaar nog eenige kaarsen bewaard. Vraag jij nu aan den boschwachter of je uit het bosch een klein denneboompje kan krijgen, dan zullen we toch Kerstfeest vieren. Maar wees deze week vooral zuinig met het brood, opdat we met Kerstmis ieder een paar gesuikerde boterhammen kunnen eten.

Annie beloofde het; ze sneed de boterhammen zoo dun mogelijk, maar als haar zusjes 's middags huilden, omdat ze zoo'n honger hadden, gaf ze er gauw een sneetje bij en toen het eindelijk den dag vóór Kerstmis was, bemerkte ze tot haar schrik, dat ze voor de beide feestdagen geen brood meer had. Hierover was Annie zeer bedroefd.

„Ach lief Kerstkindje,” bad ze, „als Ge ons niets anders geven kunt, schenk ons dan ten minste wat brood, opdat we op het Kerstfeest geen honger zullen lijden.”

Den volgenden dag ging Annie naar den boschwachter, die diep in het bosch woonde. Van dezen kreeg ze een mooi denneboompje, waarmee ze zoo blij was, dat ze bijna haar zorgen vergat.

Terwijl ze nu, beladen met haar Kerstboomje door de sneeuw naar huis terugkeerde, hoorde zij opeens een zware stem naast zich vragen: „Ben jij de kleine Annie?” Het meisje keek vol angst op en zag een ouden man met een langen witten baard. Op zijn schouder droeg hij een klein tafeltje. Nu ze den man goed zag, kwam hij haar bekend voor. „Ja, ik ben Annie,” antwoordde ze en voegde er zacht bij: „En u bent zeker de Kerstman, die mij een brood brengt voor mijn zusjes!”

STILLE NACHT, HEILIGE NACHT

De Kerstman, want hij was het werkelijk, lachte en zei:

„Ja kleine, het is nu niet zoo gemakkelijk om huis te houden als vroeger. Dat is voor groote menschen al heel moeilijk, hoeveel te meer voor zoo'n kleine meid als jij. Daarom heeft het Kerstkindje medelijden met je gehad en tegen mij gezegd: „Kerstman, die kleine Annie moet je eens helpen. Ze is zoo flink en zorgt zoo voor haar zusjes en nu zou ze op het Kerstfeest niet eens te eten hebben. Ga haar dus dit „tafeltje dek-je” brengen, waarover in de sprookjesboeken geschreven wordt. Dan zal die kleine meid wat minder zorgen hebben. En hier heb je nu het „tafeltje-dek-je” en als je het niet misbruikt, zal je er veel goeds van ontvangen.”

Met deze woorden zette hij het tafeltje voor Annie neer en voordat deze van den schrik bekomen was en den Kerstman bedanken kon, was deze verdwenen. Annie bekeek het tafeltje van alle kanten; het was een heel gewoon tafeltje; toch durfde zij het niet aanpakken. De musschen die in de boomen zaten, waren echter niet zoo bang, ze kwamen aanvliegen, zetten zich op het tafeltje neer en keken Annie aan, alsof ze zeggen wilden: „Heb je niet iets voor ons?”

Nu zei Annie bedeesd: „Tafeltje dek-je!” En zie opeens lag het tafeltje zoo vol met graankorrels, dat een groot deel ervan op den grond viel en niet alleen tal van vogels maar ook andere dieren uit het bosch er op afkwamen.

Annie lachte en weende van vreugde. Ze liet het tafeltje zooveel tooveren, dat er eindelijk een heele berg lag en de beesten voorloopig genoeg hadden. Toen nam ze het tafeltje op, en ging er mee naar huis.

„O, Moeder!” jubelde ze, „ik heb den Kerstman ontmoet en die heeft mij dit tafeltje gegeven!” De Moeder schudde het hoofd, ze begreep niet waarom Annie zoo blij met dit oude tafeltje was. Maar toen de Kerstboom brandde, en

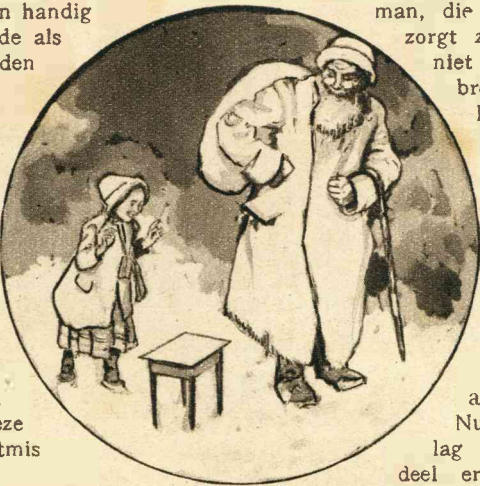
allen er rondom stonden, zei Annie heimelijk: „Tafeltje dek-je!” en opeens stond ze vol met de heerlijkste zaken: een groote taart en marsepein, koek, chocolade, brood, boter, melk en koffie.

Moeder en de zusjes keken vol verbazing naar dit wonder en durfden niets van de heerlijkheden aan te raken, maar Annie zei: „Eet toch, eet zooveel als je wilt. Het Kerstkindje heeft mij dit tafeltje-dek-je geschonken.”

Nu begonnen haar zusjes te juichen van plezier en lieten zich al het lekkers goed smaken.

Voortaan werd nu iederen dag „Tafeltje-dek-je” te voorschijn

gehaald en al kwam er niet zooals met Kerstmis allerlei koek en suikerwerk op tafel, ze konden nu toch naar hartelust smullen aan versch brood met boter, kaas, melk en ander heerlijk voedsel.

„Hier heb je nu het Tafeltje dek-je.”

Het tafeltje lag vol graankorrels en de vogels en andere dieren kwamen aansnellen om er van te eten.

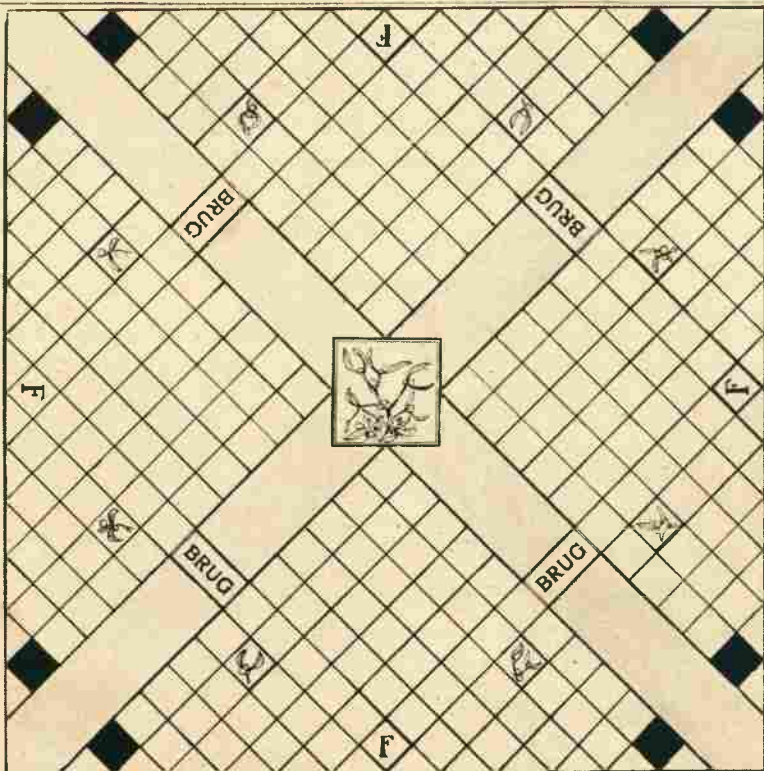
Een spel voor de Kerstdagen.

Met dit spel, dat we „Marentakspel” zullen noemen, kunnen we met de komende feestdagen veel genoegen hebben.

De verklaring van het spel is als volgt: Men begint het bord en de negen schijven viermaal zoo groot na te tekenen. Het spel moet worden gespeeld door negen personen. Het kan echter ook door vijf, ja zelfs door drie personen worden gespeeld. Zijn we met ons negenen, dan neemt een van ons, bij voorbeeld onze oudste zus, de schijf met de dame er op, de anderen elk

een zwarte schijf. Bij vijf spelers, krijgt elk der andere spelers 2 zwarte schijven, bij drie spelers elk vier. De bedoeling van het spel is met de acht zwarte schijven de dame in te sluiten. Bij den aanvang van het spel bevindt de dameschijf zich in het groote vak met de marentakken in het midden van het bord. De acht zwarte schijven worden op de acht zwarte vakken geplaatst. Elk der schijven mag beurtelings slechts één vak worden verschoven. Men mag echter naar elke richting schuiven, dus rechts, links, voor-, achterwaarts en schuin. Het passeeren van een der bruggen wordt voor een keer schuiven berekend. De dame schuift het eerst naar een van de vier aan het groote vak grenzende vierhoeken. Telkens als een der zwarte schijven verschoven is, mag zij weer

schuiven. De bruggen mogen worden gepasseerd zoo dikwijls men wil, doch alleen als de schijf zich op een der beide aangrenzende vakken bevindt. De dame mag zoo dikwijls als ze het noodig vindt, naar het middelste vak terugvluchten. (steeds één vak verschuivende), maar moet dan aan elk van haar belagers één flikje, peperneut, of iets dergelijks betalen. De acht kleine vakken met marentakken mogen alleen door de dame worden bezet.

REBUS.

Als één van de spelers haar dwingt om zulk een vak te bezetten, dan ontvangt hij een flikje. Als de dame een der vakken met F gemerkt bereikt, dan ontvangt ze een flikje van alle acht medespelende en moeten deze allen weer naar hun zwarte vakken terugkeeren. De dame wint het spel als ze alle bruggen is gepasseerd en weder in het middenvak is teruggekeerd. De dame verliest het spel als ze op een der kleine marentak-vakken door alle tegenstanders is ingesloten of als ze zich bevindt op een vak grenzende aan een der breede dwarsbalken en door vijf tegenstanders is ingesloten. De acht tegenstanders hebben niet elk een eigen schijf. Ze kunnen dus als hun beurt van schuiven is, naar keuze de schijf verplaatsen die ze willen. OOM TOM.

KERSTMIS OP EEN BUITENPOST IN OOST-INDIË

Wij vonden het wel geschikt, Madeleine en ik, dat onze mannen op patrouille waren. Nu konden we zoo naar hartelust plannen maken en bestellingen doen voor Kerstmis. — Want dat wilden we nu eens luisterlijk vieren op onze eenzamen post in Celebes' binnenland. Natuurlijk zouden we een kerstboom moeten hebben en de kerstgeschenken moesten uit Holland komen. 't Kon nog net, dacht ons.

Zes weken vóór de exportfirma in Holland onze brief had, vier weken vóór de bestelling verzonden werd en dan nog zes weken voor de heerlijke kist met kerstartikelen ons bereikt had. Het was nu half September bijna.... 't zou net gaan. Dus — we bogen ons weer over de prijscourant en overlegden: Dit en dat voor ons eigen driel, haar dochtertje, mijn beide jongens.

Nu de geschenken voor de kinderen van de klerken van het civiel bureau, z. g. n. kleine Europeantjes, maar met wiens mindere ontwikkeling, — ze waren meer Inlander dan Europeaan, — we wel rekening moesten houden bij onze keuze. De ouders lieten het heel gaarne aan ons over; de betaling zou wel in orde komen later. — Ook de Aroes, de deftige en gegoede Boegineesche hoofden stelden geld beschikbaar, veel zelfs, voor hun kroost. Zou een nikkel horloge met ketting hun niet meer bekoren? En nu gezorgd voor deschool, de Boegineesche, met haar 20 leerlingen. Madeleine moest 't weten. Haar man was kapitein en tevens civiel gezaghebber. — Ja, hij stelde f 25.— beschikbaar, dat kon de kas best verdragen. Dus — mocht het ook wel f 40.— worden misschien? Want behalve een fatsoenlijk cadeau voor ieder moesten er toch ook versnaperingen zijn: aardige zakjes met bonbons, surprises?

Komaan — nu de cantine! Wat had mijn man ook weer gezegd? f 50.—? — Daar maken we f 70.— van. „We hakken er maar eens in!” besloten we.

Zouden we nu voor de aardigheid er eens een kunstkerstboom bij bestellen? Wie zal dat betalen? Wel, we verloten hem! De assistent-resident neemt wel 5 loten van f 1.— en wij elk een paar en de jonge controleur, hier 30 paal vandaan, die ook van de partij moet zijn, smeren we er ook wat aan! 't Wordt nog een goed zaakje ook! Het uitkiezen van de kerstboom-versierselen en de kerstkaarsjes was nog het verleidelijkste werk; telkens vonden we weer een leuker, weer een nog aardiger artikeltje en de lijst werd al langer en langer. Wel schrokken we van 't hooge bedrag, toen we alles optelden, maar de tijd drong, de brief moest weg en ging met onze zegewensen in zee. —

Toen onze echtgenooten van patrouille terug keerden en hoorden van onze grootsche plannen, haalden ze de schouders op. Een kerstboom? Waar? Wel in de cantine of in 't bureau. Met wie? Wel, met allemaal natuurlijk, de bevolking, de Boegineesche schoolkinderen, de klerken-families, de Chineesche tokhouders met hun telgen en last not least 't heele bivak. „Kerstmis-vieren, weten jullie wel, wat dat beteekent?” vroegen ze spottend en toen we vertelden dat we daarvan heel goed op de hoogte waren en Madeleine reeds bezig was „'t Stille nacht, heilige nacht” met de schoolkinderen in te studeeren bij de piano, toen keken ze bepaald op hun neus en vroegen ons of we bekeerlingen wilden maken onder de jonge Mohammedanen. — Zóó ver strekten zich onze begeerten niet uit, ze mochten alleen maar 't feest van vrede en liefde met ons vieren, al die kleine zwartjes, en hun onderwijzer, een Christen-Menadonees, leerde hun 't „Stille nacht” in 't Maleisch vertaald, „Malam koedoes”, met veel ijver. Maar toen zij hoorden, onze mannen, van onze grrroote bestelling, noemden ze 't vrouwenwerk, voorspelden als ongeluksprofeten: „dat alles natuurlijk veel te laat zou komen”, dat „er wel niets van terecht zou komen” en deden nare vragen, o.a. of we er wel aan hadden gedacht, dat er ook vrucht mo-st betaald worden? Neen, daar hadden we heelemaal niet aan gedacht. En dat was ook niets, 't kwam allemaal wel terecht en we susten de mopperaars met de meedeeling, dat we St.-Nicolaasditjaardan maar eens over wilden slaan. Omdat we zoo verkwistend te werk waren gegaan! En we lieten ons niet ter neer slaan, maar behielden onze illusie van nu eens echt Kerstmis te willen vieren, hielden repetities met de jeugd, deden vast uitnoodigingen en verheugden ons als kinderen op ons feest. — 't Lot scheen ons gunstig te zullen zijn. Nog een familie kwam op onze post en dus waren we met z'n drieën Europeesche families, een ongekende gezelligheid. Bovendien bleek de familie muzikaal en was hun orgeltje een buitengewone aanwinst. De nieuwe ambtenaar, een jonge man, richt teene zangvereniging op onder de fuseliers en al spoedig klonken hun vierstemmige liederen in aangename afwisseling met de gewone tangri-(kazerne-) deuntjes door 't bivak.

Ook de Boegineesche broeders genoten: Toen de cantine versierd werd, gluurden zij nieuwsgierig door het prikkeldraad.

Wij zelven ook hadden een klein koortje en hadden geregeld onze muziekavondjes, begeleid door de piano, die Madeleine zoo rijk was te bezitten. Heel de post zong en floot in dien tijd er lustig op los.

'n Deftige adellijke vrouw, een der gasten, begeeft zich met haar gevolg naar het feest.

Maar ach, wat er kwam, geen kist uit Hollanden daar er slechts ééns in de maand een boot de naburige kustplaats aandeed en goederen mee bracht uit Java, konden we achterin November de hoop opgeven, om op tijd onze Kerstboom te kunnen ontvangen. Sint Nicolaas was saai,

Een Boegineesch Hoofd en zijn zoon met gevolg onderweg naar het feest.

onvoorbereid voorbijgegaan, maar K. mis, ach ons heerlijk Kerstfeest, hoe zouden we 't nu vieren? De gasten kwamen van ver, een dokter met zijn vrouw en controleur terwijl een ingenieur met zijn jongen. Duitsche echtgenoot ook juist in de passagiegrahan (woning voor doortrekkende reizigers) verblijf zou houden. We moesten toch wat doen! — Toen besloten we tot een gezellige avond in de cantine. Als één gezin zouden we met onze fuseliers en met allen, die er ge-noegen in vonden, Kerstmis vieren, zij het dan ook zonder kerstboom.

Liederen zouden er gezongen, voordrachten gehouden en een feestmaaltijd gezamenlijk genoten worden. Het orgeltje werd naar de cantine gebracht, die met slingers van groen en bloemen op Oostersche wijze een feestelijk aanzien kreeg. Bijna ontelbare sandwiches maakten wij gereed met de fijnste vleeschwaren uit blikjes van onze goedgang belegd. Mijn Kokki — Minten was haar naam — verheugde zich bovenmate om te mogen „presenteren” en stond in dubio of ze haar rose of wel haar licht-blauwe baadje zou aandoen. Natuurlijk zou ze al haar gouden Engelsche ponden in haar kondéh en op haar kabaja steken en met zedig neergeslagen oogen, heuschommelend rondgaan met de lekkernijen. Maar ook wij deden onze bestespullen aan en rimbom-

mensen als we waren voelden we ons zoo feestelijk, dames en heeren, die wachtten op 't rijtuig, dat hun naar de opera brengt, toen we door 't poortje in het prikkeldraad of begaven naar de tangsi, een als zoodanig ingerichte Boegineesche woning, waarvan het benedengedeelte diende voor cantine. In de voorgalerij stonden onze stoelen gereed zóó, dat we 't verlichte en versierde zaaltje inkeken. Achter ons op een 10-tal meters afstand lag de armzalige gevangenis, een kooi van bamboe op palen en prikkeldraad, eenigszins aan 't gezicht onttrokken door schuttingen. Een oogenblik was ik onder den indruk van de toch wel armzalige en primitieve omgeving en schoot mij 't hart vol. Ginds in or Holland honderden kerstboomen in rijke zalen en kerken, in gezellige kamers, omringd door gelijk gestemde mensen door een ganschen familiekring, hier in de eenzaamheid tussen het prikkeldraad een klein groepje blanken, waarvoor het grootste gedeelte kolonialen, dus uitgeworpenen, bijgekomen om elkander te troosten en op te wekken.

Maar toen het orgeltje begon te spelen, werden deze egoïstische gedachten verdreven en voelde ik in „'t Stille nacht de boodschap van liefde en vergeving zooals nooit te voren. En op de jonge gezichten van onze kolonialen kwam, zingende, ook een ongewone trek van zachtheid en gevoeligheid, misschien de weerspiegeling van ons gevoel. Want het Duitsche vrouwtje liepen de tranen over de wangen, maar zooals ze mij dankbaar verzekerde „van vreugde!” Ze had niet durven denken, dat haar eerste Kerstfeest in 't vreemde Oostersche land, zoo „gemütlich” zou zijn. Gemoedelijk was ons feestje en bleef het ook toen er door de voordrachten een vroolijker noot kwam, toen er biertjes werden gepresenteerd ter verfrissing en toen Kokki met nuffige pasjes rondrentelde en versnaperingen aanbood. Dat wij, dames en heeren, zoo geheel 't zelfde feest vierden, met hen aten en dronken van hetzelfde, dat nam ze voor ons in, onze Hollandsche jongens, zoo vaak geminacht en veracht, maar door ons, en niet alleen op dezen feestavond, beschouwd als onze broeders, als leden van het groote gezin, dat „een post” heet. Den volgende dag uitte een fuselier z'n groote tevredenheid aan 'n luitenant door hem te verzekeren: „We hebben allemaal zoo'n loligen avond gehad, luit'nant en... er was er toch niet één dronken!” „Hoe is 't mogelijk?” zal hij er zichzelf zeker bij afgevraagd hebben.

Onze bestelling kwam in Februari en er was geen gelegenheid vóór Paschen om onze Kerstboom op te tuigen. We keurden den onechten af en namen een aardig groen boompje uit ons park. De versiering en verlichting liet niets te wenschen over en vele zwarte kinderoogjes schitterden van genot bij onze Kerstboom op Paschen. Maar onze Kerststemming was er niet meer, 't was een lawaaiig druk feest. Ook Sint Nicolaas was uitgenoodigd op verlangen van de kinderen, die hem op zijn naamdag maar noode hadden gemist — en deelde de kerstgeschenken uit. En de Chinezen, die bezig waren aan 't bouwen van 'n steenengevangenis, wilden ons verrassen en kwamen met hun draak aanzeulen. Een groot monster met gloeiende oogen en vreeselijke kaken, getorst en voortbewogen door eenige mensen, slingerde zich de feestzaal binnen en werd onder heidensch gegil en bekkenslag bij den Kerstboom gevoerd, terwijl er buiten 'n helsch vuurwerk werd afgestoken. 't Was goed bedoeld, maar 't maakte de kinderen angstig en maakte op mij een pijnlijken storenden indruk zoodat er in mijn herinnering maar liever terug geroepen wordt: het kerstfeest zonder kerstboom temidden onze fuseliers gevierd in hun cantine.